

**TOIMINTATUTKIMUS
LIKKALÄHTÖJEN ARVIOINNISTA,
KEHITTÄMISESTÄ JA UUDISTAMISESTA
TAMPEREEN TYTTÖJEN TALOLLA®**

Marjo Pahkala
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Pahkala Marjo. Toimintatutkimus Likkalähtöjen arvioinnista, kehittämisestä ja uudistamisesta Tampereen Tyttöjen Talolla®.

Järvenpää, syksy 2010, 80s., 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kuvata Tampereen Tyttöjen Talon Likkalähtö-toimintamuodon toimintatutkimuksellista kehittämisprosessia sekä niitä kehittämisen kohtia, joita prosessin aikana nousi esille. Likkalähdöt ovat pirkanmaalaisille tyttö- ja koululaisryhmille suunnattuja toiminnallisia puolitoistatuntisia teema- ja tutustumiskäyntejä, joissa esitellään Tampereen Tyttöjen Talon toimintaa ja perehdytään sovittuun teemaan toiminnallisten menetelmien avulla. Talon toimintaa ohjaavana teoreettisena viitekehyksenä on sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö.

Tutkimus oli laadullinen toimintatutkimus, jossa tutkimuksen tekijä osallistui yhtenä työtiimin jäsenenä Likkalähtöjen yhteisölliseen kehittämisprosessiin. Erityisenä toimintaympäristönä oli Tampereen Tyttöjen Talo.

Aineiston keruu toteutettiin hyödyntämällä kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä. Tutkimuksessa toteutui aineisto- ja metodilähtöinen triangulaatio. Laadulliset aineistot koostuivat työyhteisölle ja yhteistyötahoille suunnatusta sähköpostitetuista haastattelulomakkeista sekä tutkijan henkilökohtaisista kehittämispalaverimuistiinpanoista. Kvantitatiivisena aineistona käytettiin Likkalähtöjen dokumentoituja asiakaspalautteita.

Tutkimuksen aikana työtiimi osallistui yhteisölliseen Likkalähtö-toimintamuodon kehittämisprosessiin, joka avasi dialogia myös laajemmin työyhteisön kehittämisresursseista ja työn sisällöistä. Talon työtiimin osallistuminen toimintatutkimukseen yhtenäisti näkemystä Likkalähdöistä ja niiden sisällöistä. Toimintatutkimuksen tuloksena Likkalähtöjen teemat uusiutuivat ja työyhteisö sitoutui Likkalähtöjen kehittämiseen tulevaisuudessa jatkuvan asiakaspalautteen arvioinnin kautta.

Tutkijan omien tavoitteiden saavuttaminen näkyi oman työn uudenaikaisena halutuutona ja näkyväksi tekemisenä työyhteisölle.

ASIASANAT: toimintatutkimus, triangulaatio, sukupuolisensitiivisyys, sosiaalinen nuorisotyö, tyttötyö, kehittämisprosessi

ABSTRACT

Pahkala Marjo. Developing, evaluating and reforming an operational model called Likkalähtö at The Girls' House of Tampere. 80 pages, 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, autumn 2010. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to describe the development process of Likkalähtö at the Girls' House of Tampere. Likkalähtö is aimed for girl groups and school classes in Tampere region and it is a visit to the Girls' House and it lasts one hour and a half. Groups are given information about the Girls' House activities and they can choose one specific theme which is approached by operational methods. The theoretical context of the Girls' House is gender sensitivity and social youth work.

This study was conducted by utilizing qualitative action research, in which the researcher worked and participated as one of the team members of the collective development project. The operational environment was The Girls' House of Tampere.

The data from the work community and participating partners was collected by using qualitative and quantitative research methods. The interview forms were e-mailed to the work community and for the partners. Data from the documented customer feedback of the Likkalähtö was also included in this study as quantitative data. In addition, the researcher's own memos from development project meetings were utilized. The data was analyzed by using content analysis. This study was based on material and method triangulation.

The main outcome of this study was the enablement of the collective development process, which made possible extended discussion about developing resources and content of this work. The work community was motivated to participate in the project and successfully developed the operational model called Likkalähtö during this study. In addition, the themes used in Likkalähtö were updated based on the data analysis and the collective development process.

As a result of this action research, the work community decided to continue the development of Likkalähtö in the future by regularly collecting and analyzing the documented customer evaluations and feedback.

The researcher's own personal goals were accomplished and shown in taking a new kind of control of one's own work and making it visible.

Keywords: action research, triangulation, gender sensitivity, social youth work, work among girls, development process

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO JA TAUSTA	6
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ TAMPEREEN TYTTÖJEN TALO®	8
2.1 Tampereen Tyttöjen Talon historia ja resurssit.....	8
2.2 Talon tavoitteet.....	10
2.3 Talon toimintamuodot	11
2.4 Talon työskentelymenetelmät	15
3 TUTKIMUKSEN KESKEISET TEOREETTISEN KÄSITTEET.....	17
3.1 Sukupuolisensitiivinen tyttötyö ja tyttöryhmä	17
3.2 Sosiaalinen nuorisotyö	20
3.3 Yhteisöllisyys ja kohtaaminen erityisessä toimintaympäristössä	22
3.4 Toiminnalliset ja osallistavat menetelmät	23
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	27
4.1 Toimintatutkimus kehittämisprosessin välineenä.....	27
4.2 Aiheen valinta ja tutkimuskysymysten muotoutuminen.....	29
4.3 Triangulaatio.....	30
5 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS	33
5.1 Likkalähtöjen valinta kehittämistyön kohteeksi	33
5.2 Toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin raportointi	34
5.3 Kehittämisprosessin käynnistäminen ongelma-analyysillä	36
5.4 Kehittämiskysymysten ja -tavoitteiden tarkentuminen	37
5.4.1 Ensimmäisen kehittämispalaverin jälkeiset johtopäätökset.....	37
5.4.2 Tutkijan reflektointia ensimmäisen kehittämispalaverin jälkeen	39
5.4.3 Prosessin keskeytyminen ennen yhteistyötahojen aineiston keruuta	40
5.5 Yhteistyötahojen aineiston sisällönanalyysi.....	42
5.5.1 Johtopäätökset aineiston analyysistä	45
5.5.2 Reflektointia aineiston analyysistä ja prosessista	46
5.6 Likkalähtöpalautteaineiston rajaus ja analysointi.....	46
5.6.1 Johtopäätökset Likkalähtö-aineiston analyysistä	51

5.6.2 Tutkijan reflektointia aineiston analyysistä	53
5.7 Toinen haastattelulomakekierros työtiimille	56
5.7.1 Alustavat johtopäätökset kehittämispalaverin pohjalta.....	56
5.7.2 Viimeisen kehittämispalaverin jälkeinen reflektio	57
6 KEHITTÄMISPROSESSIN ARVIOINTIA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	60
6.1 Kehittämisprosessin tuloksien suhde tutkimuskysymyksiin	60
6.2 Triangulaation pohjautuvia tuloksia	61
6.3 Toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin luotettavuus.....	63
6.4 Arvio omasta työskentelyprosessista	65
7 POHDINTA	67
LÄHTEET.....	70
LIITTEET	74
LIITE 1: Työyhteisölle sähköpostitettu haastattelulomake	
LIITE 2: Sähköpostitettu haastattelulomake yhteistyökumppaneille	
LIITE 3: Likkalähtö-palautelomake	
LIITE 4: Sähköpostitettu haastattelulomake työtiimille aikaisemman haastattelun vastausten ja prosessista nousseiden ajatusten pohjalta	

1 JOHDANTO JA TAUSTA

Opinnäytetyöni on laadullinen toimintatutkimus, joka käsittelee Tampereen Tyttöjen Talon® yhden toimintamuodon, Likkalähtöjen, kehittämisprosessia. Tampereen Tyttöjen Talo® on yksi neljästä Suomessa tällä hetkellä toimivasta Tyttöjen Talosta. Kaikkia Suomen Tyttöjen Taloja yhdistää sukupuolisensitiivinen tyttötyön viitekehys ja setlementtiyhdistys. Tampereen Tyttöjen Talo® on yksi tamperelaisen Setlementtiyhdistys Naapurin työmuodoista. Talo oli alun perin Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama viisivuotinen kehittämissanke, joka käynnistyi vuonna 2004. Nykyään Tampereen Tyttöjen Talon rahoitus on vakinaistettu ja rahoittajina ovat Raha-automaattiyhdistys ja Tampereen kaupunki. Nimi Tyttöjen Talo on rekisteröity tuotemerkki.

Toimintatutkimuksen kohteena olevat Likkalähdöt kehitettiin Tampereen Tyttöjen Talon käynnistysvaiheessa yhdeksi toimintaa markkinoivaksi toimintamuodoksi. Ne ovat pirkanmaalaisille tyttö- ja koululaisryhmille suunnattuja toiminnallisia puolitoistatuntisia teema- ja tutustumiskäyntejä, joissa esitellään talon toimintaa ja perehdytään johonkin valittuun teemaan toiminnallisten menetelmien avulla.

Likkalähtöjen alkuperäinen tarkoitus toimia yhtenä talon muuhun toimintaan ohjaavana väylänä on vuosien varrella menettänyt merkitystään. Halusin selvittää tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin kautta, mikä Likkalähtöjen merkitys on nykyään ja miten niitä voisi tulevaisuudessa kehittää eri tahoilta kerätyn aineiston pohjalta. Lähtökohtana oli arvioida nykyistä toimintamuotoa ja sen kehittämisen tarpeita Tampereen Tyttöjen Talon työyhteisön ja yhteistyökumppaneiden sekä asiakaspalautteen näkökulmasta. Useamman eri tahon näkökulmien ja monimuotoisen aineiston kautta tässä työssä toteutuu monitriangulaatio.

Omana henkilökohtaisena lähtösysäyksenä tähän kehittämisprosessiin oli toiveeni tehdä omaa työtäni näkyväksi työtiimilleni. Olen työskennellyt Talolla sen toiminnan käynnistämisen alusta saakka ensin projektityöntekijänä ja nykyisin

tyttötyönohjaajana. Viime vuosien aikana olen vastannut pääsääntöisesti Likkalähtöjen suunnittelusta ja toteutuksesta. Projektiluontoisessa työssä työntekijältä vaaditaan jatkuvaa reflektointia ja kehittämistä, mikä toteutui hyvin Talon toiminnan alkuvuosina. Nyt oli aika keskittyä tämän minulle erityisen tutuksi tulleen toimintamuodon kehittämiseen yhteisöllisen toimintatutkimuksen avulla.

Tutkimuksen aineisto koostuu omista henkilökohtaisista kehittämispalaverimuistioinpanoistani, kahdesta eri kohderyhmälle sähköpostilla lähetetystä haastattelulomakkeesta, sekä 2008–2010 aikavälillä toteutuneiden Likkalähtöjen ryhmäläisten antamasta palautteesta. Ennen varsinaista toimintatutkimuksellista kehittämisprosessin kuvausta esittelen viitekehystä ja teoriaa, joiden ohjaamana Tyttöjen Talolla työskennellään.

Tutkimusraportissani kuvailen sitä toimintatutkimuksellista kehittämisprosessia, joka mahdollistui tämän opinnäytetyön tekemisen aikana sekä niitä johtopäätöksiä, joita aineiston pohjalta tein. Tämän työn kohteena oleva Likkalähtötoimintamuoto on oman ainutlaatuisuutensa vuoksi loistava tapaustutkimuksen kohde. Kehittämisprosessin tavoitteena ei ole tulosten yleistettävyys, vaan nimenomaan tässä kohteena olevan toimintamuodon kehittäminen toimintatutkimuksen mukaisesti yhteisöllisessä prosessissa.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ TAMPEREEN TYTTÖJEN TALO®

2.1 Tampereen Tyttöjen Talon historia ja resurssit

Tampereen Tyttöjen Talo® on vuonna 2004 käynnistynyt Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kehittämisprojekti, joka on osa Setlementtiyhdistys Naapurin toimintaa. Tampereen Talo on järjestyksessään toinen Suomeen perustetuista Tyttöjen Taloista. Tällä hetkellä Suomessa on neljä Tyttöjen Taloa: Helsingissä, Tampereella, Oulussa ja Turussa. Tyttöjen Talo® on Kalliolan Nuoret ry:n rekisteröimä ”tuotemerkki”. Kaikilla Tyttöjen Taloilla® tehdään tyttöjen tarpeista nousevaa sukupuolisensitiivistä tyttötyötä.

Sukupuolisensitiivisen tyttötyön lähtökohta on naiseksi kasvamisen erityispiirteistä nouseva lähestymistapa, jonka avulla tyttöjä ja nuoria naisia tuetaan kasvamaan omannäköisikseen voimaantuneiksi naisiksi yhteisöllisessä ilmapiirissä. Tyttöjen Taloilla pyritään vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien tyttöjen tarpeisiin ja heidän elämänhallinnallisten valmiuksiensa vahvistamiseen. Kaikki nykyiset Tyttöjen Talot ovat osa Setlementtiliikettä ja Taloilla toteutetaan setlementtiarvoihin pohjautuvaa sukupuolisensitiivistä tyttötyötä, jolle on keskeistä ihmisen arvokas kohtaaminen, yhteisöllisyys ja usko ihmisen omiin voimavaroihin. (Setlementtinuorten liitto i.a.)

Tyttöjen Talo -verkoston kehittämishanke on Rayn rahoittama Tyttöjen Talojen® toiminnan tutkimus-, kehittämis- ja koordinoitiprojekti (2008–2010). Hanke keskittyy kehittämään Tyttöjen Talojen toimintaa tutkimuksen ja koulutuksen avulla sekä levittämään jo olemassa olevia hyviä työmenetelmiä ja edesauttamaan uusien työtapojen syntymistä. Hankkeen tavoitteena on valtakunnallinen sukupuolisensitiivisen tyttötyön tunnetuksi tekeminen sekä maassamme tehtävän monikulttuurisen tyttötyön koordinointi ja kehittäminen. Hanke jatkaa Setlementtinuorten liiton aiempien ”Upea minä”, ”Meikäpoika” ja ”Sinuksi” -projektien työtä sukupuolisensitiivisen nuorisotyön edistämiseksi. Syksyllä 2009 valmistui ensimmäinen laajempi tutkimus Tyttöjen Taloilla tehtävästä työstä. Tutkimuksessa pohditaan Tyttöjen Talon merkitystä ja roolia yhteiskunnallisessa viiteke-

hyksessä nuorten tukemisessa sekä Tyttöjen Talon merkitystä tytöille haastattelututkimuksen kautta. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö on kohtalaisen uusi käsite, eikä siihen liittyen ole vielä julkistettu tutkimuksia. Tyttöjen Taloilla ympäri Suomea on kuitenkin toteutettu useita opinnäytetöitä ja graduja liittyen talojen toimintaan ja tyttöjen parissa tehtävään työhön. (Eischer ja Tuppurainen 2009, 7; Setlementtinuorten liitto ry i.a.)

Tampereen Tyttöjen Talo aloitti toimintansa maaliskuussa 2004, jolloin Talon nykyinen johtaja aloitti projektin taustatyön tekemisen. Sopiva tila toiminnalle löytyi Tampereen ydinkeskustasta. Talolla panostetaan viihtyisyyteen ja kodinomaisuuteen eli voidaankin puhua intiimistä julkisesta tilasta. Tyttöjä arvostetaan, ja se näkyy myös siinä että tyttöjen tekemät työt ja valokuvat ovat näkyvästi esillä. Talon keskeinen sijainti on välttämätön: tytön on helppo löytää ja turvallinen saapua Talolle. On tärkeää, että Talo on helppojen kulkuyhteyksien päässä, näin se palvelee kaikkia pirkanmaalaisia tyttöjä. (Karman 2009, 39.)

Aloitin itse Tampereen Tyttöjen Talon projektityöntekijänä elokuussa 2004. Syksyn aikana keskityimme toiminnan suunnitteluun, verkostoitumiseen ja tiedottamiseen sekä Talon sisustamiseen. Tyttöjen Talon ryhmätoiminta käynnistyi marraskuussa 2004 ja Talon viralliset avajaiset pidettiin keväällä 2005. Talon avoin toiminta käynnistyi helmikuussa 2005 ja ensimmäinen monikulttuurinen tyttöleiri, yhteistyössä Setlementti Hämeen piirin kanssa, järjestettiin samana kesänä. Kolmas työntekijä aloitti työnsä monikulttuurisen tyttötyönohjaajana Talolla vuonna 2007, kun Raha-automaattiyhdistys myönsi lisämäärärahaa maahanmuuttajatyttötyöhön.

Syksyllä 2010 työntekijäresursseina ovat yksikön johtaja sekä kaksi tyttötyöntekijää. Lisäksi talolla on yksi tuntityöntekijä, joka tekee syömishäiriötyötä. Vapaaehtoistyö on kuulunut Tampereella Tyttöjen Talon toimintaan alusta asti. Talo on lisäksi erittäin suosittu harjoittelupaikka ja siellä on vuosittain useita opiskelijoita opintoihin kuuluvassa harjoittelussa.

2.2 Talon tavoitteet

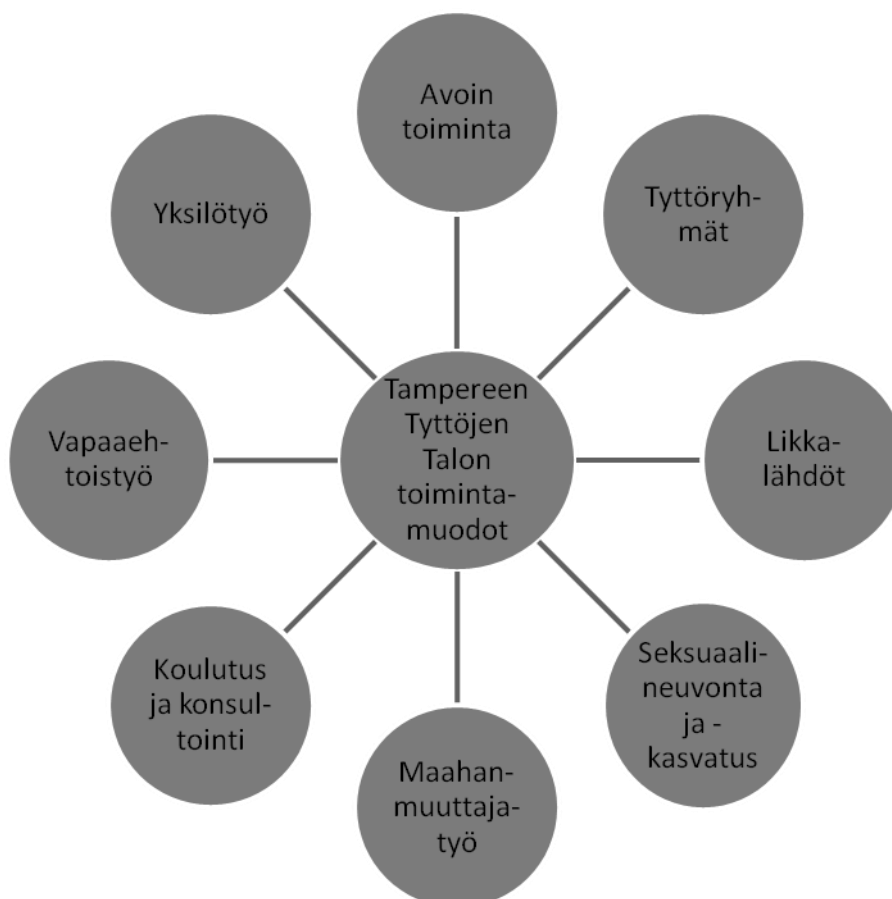
Tyttöjen Talon kehittämisprojektin keskeinen tavoite oli ja on edelleen nuorten tyttöjen ja naisten emotionaalisen, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman vahvistaminen (Karman 2008). Tavoitteena on tunnistaa paitsi nuorten sosiaalista syrjäytymistä myös emotionaalista syrjäytymistä, jonka taustalla on vuorovaikutussuhteiden puute ja emotionaalinen laiminlyönti, mikä voi olla esimerkiksi kiireisen vanhemmuuden seurausta. Tarkoituksena oli kehittää tyttöjen huonovointisuutta lieventäviä sukupuolisensitiivisiä puuttumisen malleja. Pyrkimyksenä oli syrjäytymisen riskitekijöiden tunnistaminen ja niiden haittavaikutusten ehkäisy nuorisotyön ja poikkihallinnollisin keinoin sekä toisaalta tyttöjen erityisyyden paikantaminen ja tunnistaminen jo ongelmiin puuttumisen tavoissa.

Viisivuotisen kehittämisprojektin tavoitteena oli edistää myös ohjausjärjestelmän kehittämistä tuen tarpeessa olevan tytön ja palvelujärjestelmän kohtaamisessa. Nämä kehittämisprojektin aikana määritellyt tavoitteet ovat yhä edelleen Tampereen Tyttöjen Talon tavoitteita. Lisäksi osatavoitteiksi koko toiminnan ajaksi nostettu seuraavat asiat:

- tyttöjen erityisongelmien ja tarpeiden tunnistaminen ja esilletuominen
- sukupuolisensitiivisen työskentelyn ja tyttötyön kehittäminen sekä monistaminen
- verkostoituminen paikallisella ja valtakunnallisella tasolla
- Tampereen Tyttöjen Talon toiminnan kehittäminen
- vapaaehtoistyön kehittäminen
- monikulttuurisen tyttötyön kehittäminen
- tyttötyön prosessien kuvaaminen ja työn mallintaminen.

2.3 Talon toimintamuodot

Tampereen Tyttöjen Talon toimintamuodot ovat pääsääntöisesti yhteneväisiä muiden Talojen toiminnan kanssa. Yhteisiä linjauksia tarkistetaan säännöllisesti kokoontuvissa Talojen johtajien tapaamisissa pari kertaa vuodessa ja Talojen kaikkien työntekijöiden verkostotapaamisissa. Toimintamuotojen toteutuksessa näkyy paikallisuus ja jokainen talo määrittelee itse muun muassa millaisia ryhmiä talolla kokoontuu ja mitä avoimen toiminnan ohjelmaa järjestetään.

KUVIO 1. Tampereen Tyttöjen Talon toimintamuodot

Tampereen Tyttöjen Talolla on kolmena päivänä viikossa avointa toimintaa, jolloin kuka tahansa 12–28-vuotias pirkanmaalainen tyttö on tervetullut viettämään aikaa ja tutustumaan toisiin tyttöihin. Tyttöjen Talon avoimessa toiminnassa voi

tavata uusia tuttavuuksia, lukea kirjoja, kuunnella mielimusiikkia tai osallistua järjestettyihin aktiviteetteihin, jotka vaihtuvat teemoittain. Talon avoimen toiminnan kävijöillä on käytössä myös tietokoneet internet-yhteyksineen. Avoimen toiminnan perusajatus on kohtaaminen ja näin ollen jokaiselle talon kävijälle löytyy juttuseuraksi aina aikuinen nainen, joka voi olla joko työntekijä tai vapaaehtoinen. (Karman 2008, 7.)

Avoimen toiminnan lisäksi toinen Talon toiminnan keskeinen muoto ovat erilaiset tyttöryhmät. Tyttöryhmien sisältö määritellään Talon ammatillisessa tiimissä etukäteen, ja samalla määritellään myös ryhmien kokoontumismäärä. Ryhmät vaihtuvat kausittain ja uudet ryhmät käynnistyvät aina syksyisin sekä vuoden vaihteen jälkeen. Ryhmät ovat luottamuksellisia suljettuja vertaisryhmiä, joiden teemat ja toiminta suunnitellaan yhdessä ryhmäläisten kanssa. Suljetun ryhmän käsite tulee siitä, että kun ryhmä on käynnistynyt, siihen ei oteta enää uusia jäseniä parin ensimmäisen ryhmäkerran jälkeen. Suljetuilla ryhmillä pyritään luomaan turvallisuutta ja mahdollistamaan ryhmän kiinteytyminen ja luottamuksellisuus. Tyttöryhmistä osa on ollut selkeitä tukiryhmiä muun muassa masennuksesta oireileville tai sosiaalisia tilanteita jännittäville tytöille. Osa taas on koottu yhdessä eri viranomaisten kanssa ja osa tyttöjen oman mielenkiinnon perusteella. Toiminnan lähtökohtana on keskustelun lisäksi tukea tyttöjen itsetuntemuksen lisäämistä ja oman kehon tiedostamista. (Karman 2008, 8.)

Tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin tarkastelun keskiössä olevat Likkälähdöt ovat erityisesti Tampereen Tyttöjen Talolla kehitelty tyttöryhmille suunnattuja tutustumis- ja valistamiskäyntejä. Likkälähdöissä pirkanmaalaisille tyttöryhmille kerrotaan Talon toiminnasta ja käsitellään ryhmän toiveiden mukaan yhtä valittua teemaa toiminnallisien menetelmin. Likkälähdöt ovat vuodesta 2005 olleet yksi Tampereen Tyttöjen Talon toimintamuodoista. Ne suunniteltiin projektin kehittämisvaiheessa yhdeksi yhteydenottoväyläksi ja asiakkaiden ohjautumisreitiksi Tampereen Tyttöjen Talon toimintaan. (Karman 2008, 8.)

Likkälähtöä voi kuvata tutustumiskäynniksi Tampereen Tyttöjen Taloon, mutta se sisältää myös toisen ulottuvuuden; Likkälähdöissä ryhmille annetaan mahdollisuus - sukupuolisensitiivisen tyttötyön periaatteiden mukaan - oman tyttöy-

tensä ja identiteettinsä pohtimiseen ja ylipäättään tyttöyteen liittyvien asioiden pohdintaan turvallisessa ympäristössä.

Avoimen toiminnan ja Likkalähtöjen lisäksi Tyttöjen Talolla tehdään yksilötyötä. Yksilötyön tarve on lisääntynyt vuosien aikana merkittävästi. Yksilötyöstä tytöt hakevat keskusteluapua lähinnä murrosikään tai elämässään olevan ongelmatilanteensa jäsentämiseen. Talon työntekijä tapaa tytön pari kertaa kuukaudessa, maksimissaan kymmenen kertaa, jonka jälkeen tyttöä rohkaistaan osallistumaan Talon muuhun toimintaan tai hänet ohjataan muun avun piiriin. Yksilötyöhön tytöt tulevat usein ottamalla itse yhteyttä tai viranomaisien tai lähiomaisten ohjaamana. (Karman 2008, 9.)

Tampereen Tyttöjen Talon Pop In -seksuaalineuvonta käynnistyi syksyllä 2005. Se on työmuoto, jonka tavoitteena oli tarjota tytöille tila, jonne voi tulla matalan kynnyksen periaatteella saamaan aikuiselta tukea ja neuvoja seksuaalisuuteen, seksiin sekä seurusteluun liittyvissä asioissa. Tyttöjen Talon Pop In palvelun yhteydenoton taustalla voi olla tytön oman seksuaali-identiteetin pohtiminen, perheen negatiivinen suhtautuminen seksuaaliseen suuntautuneisuuteen, tyytymättömyys omaan kehoon ja tätä kautta omaan seksuaalisuuteen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuminen. Näiden edellä mainittujen syiden taustalta voi paljastua syömisshäiriöitä, masennusta, itsetuhoisuutta ja muita nuoren naisen kasvuun vaikuttavia tekijöitä, jotka vaikuttavat suuresti siihen mihin asioihin tapaamisissa keskitytään ja mitä menetelmiä käytetään. (Pahkala 2007, 12.)

Pop In -tapaamisten sisällöt voivat olla keskustelua, erilaisia kirjoitustehtäviä, maalausta tai rentoutumista. Tapaamisissa käydään läpi nuoren mielialaa, suhtautumista omaan kehoon, syyllisyyttä ja häpeää, itsetuntoon liittyviä kysymyksiä, omien tunteiden ja rajojen tunnistamista sekä suhtautumista omaan seksuaalisuuteen. Asiakkaina on tyttöjä ja nuoria naisia, jotka ovat kokeneet seksuaalista väkivaltaa, kokevat omat seksuaalisuutensa ja kehonsa epämiellyttävinä, haluavat pohtia oman seksuaalihistoriansa vaikutusta nykyiseen parisuhteeseen, tai ovat epävarmoja omasta seksuaalisuudestaan ja naiseudesta. Tampe-

reen Tyttöjen Talon seksuaalikasvatus ja -neuvonta on muotoutunut oman näköisekseen kokonaisuudeksi. (Pahkala 2007, 11–12.)

Maahanmuuttajatyttötyössä Tampereen Tyttöjen Talo pyrkii tavoittamaan erityisesti niitä maahanmuuttajatyttöjä, jotka ovat vahvasti sidottu kodin piiriin ja joiden tehtävä on jo varhaisessa vaiheessa kantaa vastuu kotitöistä ja olla apuna äidille. Monikulttuurisen tyttötyön tavoitteena on tarjota tytöille turvallinen kodin ulkopuolinen tila ja tutustuttaa tyttöjä suomalaiseen kulttuuriin sekä toimia tulkina kahden kulttuurin välissä. Talon toiminta ja osallistuminen ryhmiin sekä avoimeen toimintaan vahvistaa tyttöjen suomen kielen taitoja ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta. Osallistuminen mahdollistaa suomalaisten ja maahanmuuttajatyttöjen luonnollisten ystävyys-suhteiden syntyminen. Talon työntekijät tarjoavat myös yksilöllistä tukea ja ohjausta opiskeluun ja työelämäharjoitteluun. (Karman 2008, 10–11.)

Tyttöjen Talo tarjoaa maahanmuuttajatyöille ensisijaisesti turvallisen ympäristön, jossa he voivat tavata toisia maahanmuuttajatyttöjä, suomalaisia tyttöjä sekä vastuullisia aikuisia. Tyttöjen Talo on maahanmuuttajatyttöjen ”oma tila”, jossa he voivat olla omina itsenään sekä viettää vapaa-aikaa vanhempien luvalla. Koska suurin osa tytöistä ei saa olla samassa tilassa vastakkaisen sukupuolen kanssa, on näiden tyttöjen äärimmäisen vaikea saada vanhemmilta lupaa päästä harrastuksiin tai esimerkiksi nuorisotalolle, koska suomalaisessa yhteiskunnassa tämä usein merkitsee, että samassa tilassa on myös poikia. (Karman 2008, 11–12.)

Tyttöjen Talon työntekijät kouluttavat ja luennoivat ympäri Suomea tyttötyöstä ja sukupuolisensitiivisyydestä. Lisäksi työntekijät ovat aktiivisesti mukana nuorille suunnatuissa tapahtumissa ja verkostoissa Tampereella. Talolla käy myös paljon tutustujia ja yhteistyökumppaneita.

Tyttöjen Talo kouluttaa vapaaehtoisia kerran vuodessa. Koulutus kestää 12 tuntia, jonka jälkeen koulutukseen osallistuneet toimivat talolla vapaaehtoisena ohjaajina avoimessa toiminnassa, ryhmänohjaajina sekä antavat läksyäpua. Jokainen vapaaehtoiseksi pyrkivä haastatellaan etukäteen, ja heistä valitaan

sopivat mukaan koulutukseen. Vapaaehtoisille järjestetään kerran kuussa koulutuksellisia ja työnohjauksellisia tapaamisia. Tampereen Tyttöjen Talon vapaaehtoisuskoulutus on yhteistoiminnallinen oppimisprosessi. (Karman 2008, 12–13.)

2.4 Talon työskentelymenetelmät

Tampereen Tyttöjen Talossa työskentelymenetelminä ovat niin sanotut sosiaalityön menetelmät kuten yksilökohtainen työ, ryhmätoiminta ja verkostotyö. Sosiaalinen näkökulma on Talossa aina läsnä eli siellä kiinnitetään huomiota myös olosuhteisiin, joissa tyttö elää. Tyttöjen Talon menetelmänä on myös verkostomainen työ. Verkostot voidaan jakaa virallisiin ja epävirallisiin verkostoihin. Epäviralliset verkostot muodostuvat asiakkaille tunnetasolla merkityksellisistä sosiaalisista suhteista. Virallisiin verkostoihin kuuluvat viranomaiset, joiden tavoitteena on viranomaisten yhteistyö, poikkihallinnollisuus ja asiakkaan aktivointi. (Karman 2008, 12–13.)

KUVIO 2. Sosiaalityön menetelmät Tampereen Tyttöjen Talolla

Taina Karman (2009) jaottelee opinnäytetyössään tyttötyön menetelmiä Mukko-sen ja Tulensalon (1997) pro gradututkielman mukaan. Menetelmät koostuvat 1) toimintaperiaatetasosta, johon vaikuttavat työntekijän ideologia, arvot sekä

työn idea eli mihin työllä pyritään, 2) työn kohteen tasosta, jossa valitaan työskentelykumppaneiksi esim. yksilöt, ryhmät, perheet, verkostot, ja 3) konkreettisen toteuttamisen tason, johon kaksi edellistä tasoa vaikuttavat. Viimeksi mainitulle tasolle sijoittuvat asiakkaiden kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa käytettävät keinot ja menetelmät. Menetelminä voivat olla puhuminen, kuuleminen, tunnetyö ja toiminta. (Karman 2009, 47–48.)

Työssä on tärkeää se, millainen vuorovaikutus työntekijän ja asiakkaan välille muodostuu. Tyttöjen Talolla työntekijä pyrkii kohtaamis- ja vuorovaikutustilanteessa pääsemään perille tytön tavasta hahmottaa ja kokea maailmaa. Aina nämä tavoitteet eivät täyty ja silloin työntekijän on turvauduttava havainnointiin sekä omaan empatiakykyyn. Työssä pyritään luomaan ammatillisesti maallikomainen, yleisinhimillinen tunnesuhde, minkä vuoksi työssä nojataan työntekijän omaan persoonallisuuteen. Tyttöjen Talon työntekijän tulee vakuuttaa asiakas aidosta kiinnostuksestaan. Hänen täytyy pyrkiä aitoihin tunneilmaisuihin asiakastyössä ja se edellyttää rehellisyyttä, ja hyvää itsetuntemusta (Karman 2009, 49–50.)

Kehittämisprosessin kohteena olevassa Likkälähdöt-toimintamuodossa ovat näkyvillä Mukkosen ja Tulensalon pro gradun tyttötyön menetelmien kolme eri tasoa. Toimintaperiaatetasolla Likkälähtöjen suunnitteluun vaikuttaa Talon sukupuolisensitiivisen tyttötyön ja sosiaalisen nuorisotyön teoreettinen viitekehys. Työn kohteena Likkälähdöissä ovat tyttöryhmät ja konkreettinen toteuttamisen taso toteutuu ryhmää ja tavoitteita parhaiten toteuttavien toiminnallisten menetelmien avulla.

3 TUTKIMUKSEN KESKEISET TEOREETTISEN KÄSITTEET

3.1 Sukupuolisensitiivinen tyttötyö ja tyttöryhmä

Sukupuolisensitiivinen näkökulma lähtee siitä, että omaan sukupuoleen identifi-
oituminen on tärkeä osa tervettä kasvua. Tyttöjen Taloilla korostetaan tyttöjen ja
naisten olemisen tavan, kipukohtien ja voimaannuttamisen tapojen sukupuol-
lisidonnaisuutta. Tytöstä naiseksi ja pojasta mieheksi kasvaminen on monessa
suhteessa erilainen prosessi. Sukupuolisensitiivisessä työssä pyritään purka-
maan sukupuolen mukaan tiukasti kahtiajakautunutta maailmaa. (Punnonen
2007, 522.)

Varpu Punnonen on usein määritellyt sukupuolisensitiivistä lähestymistapaa
seuraavasti:

Sukupuolitietoinen lähestymistapa (esimerkiksi sukupuolitietoinen
ohjaus) tarkoittaa sitä, että tunnistetaan sukupuolen vaikutus ihmi-
sen elämään ja hänen tekemiinsä ratkaisuihin. Kyse ei kuitenkaan
ole kullekin sukupuolelle luontaisina pidettyjen käyttäytymismallien
vahvistamisesta vaan niiden näkyväksi tekemisestä. Sukupuolitie-
toisuus tai – sensitiivisyys viittaa siihen, että ollaan tietoisia odotuk-
sista, joita yhteiskunta kohdistaa miehiin ja naisiin. Kun nämä odo-
tukset on tunnistettu ja tiedostettu, niitä voidaan alkaa muuttaa mo-
ninaisuutta ja useampia vaihtoehtoja kummallekin sukupuolelle sal-
livaan suuntaan. (Punnonen 2007, 521.)

Kaikessa Tyttöjen Talon toiminnassa on sukupuolisensitiivinen työote. Tällä tar-
koitetaan sukupuoleen liittyvien erityispiirteiden esiin nostamista ja sukupuolelle
ominaisten kasvamisen kipukohtien tunnistamista. Tällä tavoin mahdollistuu
stereotyyppisten sukupuoliroolien kyseenalaistaminen ja nuori voi kasvaa itsen-
sä näköiseksi naiseksi. (Linnosuo 2003, 6; Punnonen 2007, 524.)

Tyttöjen Talon sukupuolisensitiivinen työote perustuu tiedollisesti naistutkimuk-
seen. Naistutkimuksessa on nostettu esiin sukupuolen merkitys kaikessa ihmis-
ten kanssakäymisessä ja heidän elämänvalinnoissaan. Tässä yhteydessä voi-
daan kuitenkin erottaa Tyttöjen Talon sukupuolisensitiivinen työote nais- ja
miesliikkeiden keskuudessa olevasta asetelmasta, jossa korostetaan sukupuol-

ten vastakkainasettelua. Sukupuolisensitiivisyydestä puhuttaessa nostetaan usein esille sosiaalinen sukupuoli, joka tarkoittaa sitä että käsityksemme sukupuolesta rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Erilaisissa lasten ja nuorten yhteisöissä, kouluissa, päiväkodeissa ja nuorisotiloilla, on usein varattu erilaisia mahdollisuuksia tytöille ja pojille toteuttaa itseään. Sukupuolisensitiivinen lähestyminen kiinnittää huomion juuri siihen, ovatko nämä tarjolla olevat mahdollisuudet riittäviä, kannustavia ja nuorten itsensä näköisiä vai asettavatko ne kenties enemmänkin rajoitteita nuoren yksilölliselle kasvulle. (Punnonen 2007, 522.)

Sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä ollaan tietoisia ennen kaikkea sukupuoleen ja sukupolveen liittyvistä eroista. Lähtökohtana sukupuolisensitiivisessä otteessa on erilaisuuden tunnistaminen asettamatta eroja arvojärjestykseen. Joskus törmää siihen, että sukupuolisensitiivisyys sekoitetaan sukupuolineutraalisuuden käsitteeseen, jossa ideaalina on tasa-arvo. Sukupuolineutraalisuuteen pyritäessä usein normina on mies, jonka tarpeiden kautta toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan. Sukupuolineutraaliudessa ei haluta korostaa kummankaan sukupuolen erityistarpeita. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö tarkoittaa tyttöjen ja poikien erityistarpeiden ja -ongelmien tunnistamista heidän voimaannuttamiseksi, syrjäytymisensä ehkäisemiseksi sekä elämänhallintansa ja osallisuutensa tukemiseksi. (Näre 2007, 542.)

Sukupuolisensitiivisyys Tyttöjen Talolla näkyy tunnetun tyttötutkija, Elina Oinaan mukaan siinä, että tyttöjä arvostetaan tarjoamalla heille oma tila, missä tytöt voivat olla omana itsenään ja missä tyttöjen omat asiat sekä keskinäiset suhteet ovat keskiössä. Sukupuolisensitiivisessä tyttötyössä painotetaan kollektiivista prosessia, jossa yksilön henkilökohtaisesta ongelmasta pyritään nousemaan yhteiselle tasolle. Tytöt voivat näin vapautuneemmin ja avoimemmin puhua yhteiskunnan ilmiöistä, seksuaalisuudesta, tyttönä olemisesta sekä omasta näkemyksestään tulevaisuudesta. (Oinas 2004; Punnonen 2007, 522.)

Sukupuolen mukaan eriytetyissä sukupuolisensitiivisesti ohjatuissa ryhmissä tytöt oppivat tunnistamaan omaa ääntään ja käyttämään sitä, mutta myös kuuntelemaan ja jakamaan asioita yhteisesti luottamuksellisessa ympäristössä. Sa-

malla he oppivat arvostamaan sekä omaa että muiden ihmisten sukupuolta, tunnistamaan eriarvoisuutta ja eri sukupuolia halventavia asenteita ja käytäntöjä. Kun omaa sukupuolta ja siihen liittyviä merkityksiä on ensin tarkastellut oman sukupuolen mukaisessa ryhmässä, on vuorovaikutus toisen sukupuolen edustajien kanssa tietoisempaa ja tasavertaisempaa. (Punnonen 2007, 532–533.)

Eischerin ja Tuppuraisen tutkimuksessa (2009) tarkasteltiin Tyttöjen Taloa yhtenä nuoren psykososiaalisen kehityksen ympäristönä, jonka tarkoituksena on tukea nuoren identiteettiprosesseja. Tämän päivän tyttöyttä määrittelee tyttöjen vahvuus, monialainen voimaantuminen sekä itsetunnon kohentuminen, sen rinnalla elää vielä vahvana nuoren naisen näkeminen hauraana ja miesten suojelua tarvitsevana. Yhteiskunnassa ei ajatella, että naisen tulisi edes selkiyttää identiteettiään ja että hän voisi elää ehjää ja tasapainoista aikuisen naisen elämää. Naisen on helpompi tehdä identiteettivalintoja, jotka ovat yhteneviä sukupuolistereotyypioiden kanssa kuin kriisiyttää ne ja käydä itsenäisten valintojen käsittelyn tielle. Punnonen korostaa myös, että on hyvä pohtia tarkemmin esimerkiksi sitä, mitä tytöille nuorisotiloilla tai koulussa sallitaan. Saako tyttö ottaa tilaa, dominoida ja huutaa? Tai saavatko tytöt olla herkkiä ja tulla silti vakavasti otetuiksi? (Tuppurainen 2009, 50; Punnonen 2007, 522.)

Sukupuolisensitiivisen työtteen avulla tuetaan nuorta löytämään omannäköisensä naiseus tai miehisuus moninaisten mallien ja vaihtoehtojen joukosta. Tyttöjen Taloilla korostetaan, ettei ole olemassa yhtä ”oikeanlaista” naiseutta tai miehisyyttä. Sukupuolella ja sukupuolta koskevilla käsityksillä on suuri vaikutus ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Tytöille ja pojille sallitaan erilaisia asioita, ja näin jo lähtökohtaisesti sukupuolesta voi tulla este ihmisten kyvyille toteuttaa itseään. Keskittyminen naiseksi kasvamisen erityisyyteen ja jokaisen yksilön omanlaiseen ainutlaatuisiin kasvun kipupisteiden tunnistamiseen mahdollistaa jokaisen tytön kokonaisvaltaisen tukemisen yksilön ollessa keskiössä. (Eischer 2009, 16; Punnonen 2007, 521.)

Taloon tulevat tytöt ovat usein elämässään jonkinlaisessa kriisissä. Talojen työtä voisi luonnehtia kannatteluksi ja saatteluksi kohti tasapainoisempaa elämää.

Taloilla tyttöjä rohkaistaan näkemään erilaisia vaihtoehtoja sekä tiedostamaan ja etsimään omaa minuuttaan ja sen paikkaa maailmassa. (Tuppurainen 2009, 52.) Punnosen mukaan Erja Anttonen määrittelee sosiaalisen vahvistamisen yksilön ja yhteisön kasvun tukemiseksi seuraavasti:

Sosiaalinen vahvistaminen voidaan nuorisotyön kentällä hahmottaa ennaltaehkäisevän työn menetelmäksi, jonka tavoitteena on mm. nuoren elämänhallinnan tukeminen. Sukupuolisensitiivisellä työotteella kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä tavoittelemme sosiaalista vahvistumista, jolla voidaan tukea nuoren kasvua ja myönteisen sukupuoli-identiteetin kehitystä (Punnonen 2007, 526).

Punnosen mielestä tyttöjen kohtaama väkivalta on esimerkki sukupuolittuneesta ilmiöstä, joka saattaa laukaista syrjäytymiskehityksen tai ainakin vauhdittaa sitä. Tytöt oppivat pienestä pitäen olemaan katseiden ja jatkuvan arvioinnin alaisina ja joutuvat usein seksuaalisen ahdistelun ja väkivallan kohteiksi. (Näre 2002, 251–270.)

3.2 Sosiaalinen nuorisotyö

Sosiaalinen nuorisotyö on Suomessa kehittynyt nuorisotyön, erityisnuorisotyön ja sosiaalityön perinteiden pohjalta, ja se on viime vuosina noussut keskusteluihin erityisesti sukupuolisensitiivisen tyttötyön yhteydessä. Sosiaalista nuorisotyötä tehdään tällä hetkellä ainakin Turun kaupungissa, Oulun kaupungissa sekä Setlementtinuorten liitossa. Sosiaalinen nuorisotyö perustuu Outi Linnosuon mukaan työntekijöiden ja nuorten luottamuksellisten ja voimaannuttavien vuorovaikutussuhteiden kehittämiseen toiminnallisten menetelmien, sekä yksilön ja ryhmän tasolla tapahtuvan prosessin avulla. Lähtökohtana sosiaalisessa nuorisotyössä on jokaisen nuoren yksilöllinen kohtaaminen ja elämäntilanteen kokonaisvaltainen huomioon ottaminen. (Linnosuo 2003, 6; Punnonen 2007, 524.)

Sosiaalinen nuorisotyö pyrkii lasten ja nuorten osallistamiseen. Tyttöjen Taloilla tehdään yhteiskunnallisesti merkittävää nuorten sosiaalista ja hyvinvointia ja terveyttä edistävää nuorisotyötä ja ennen kaikkea setlementtityötä. Setlementtityön arvoja ovat yhteisöllisyys, erilaisuuden hyväksyminen, yksilön kunnioitta-

minen ja luottamus hänen omiin voimavaroihinsa, kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus, paikallisuus sekä sitoutuminen heikommassa asemassa olevan ihmisen tilanteen parantamiseksi. Näiden arvojen varaan rakentuu myös Tyttöjen Talo ja se yhteisö, joka Taloille on syntynyt vuosien saatossa. Sosiaalinen nuorisotyö pyrkii kohdentumaan erityistä tukea tarvitseviin nuoriin, mutta toiminta on kuitenkin pitkälti ennaltaehkäisevää, kaikkiin nuoriin kohdistuvaa. (Eischer 2009 13; Punnonen 2007, 523.)

Ensimmäisen Tyttöjen Talon perustamisesta vuodesta 1999 lähtien Talojen toiminnalla on haluttu tavoittaa erityistä tukea tarvitsevia tyttöjä, joilla on elämänhallinnallisia vaikeuksia, riski pudota toimeentuloon ja näköalattomuuteen sekä vahva aikuisen tuen tarve. Setlementtiliikkeessä tällaista nuorisotyötä on kutsuttu sosiaalseksi nuorisotyöksi. Sukupuolisensitiivisesti tehtävää sosiaalista nuorisotyötä Punnonen kuvaa nuorisotyöksi, jossa huomioidaan syrjäytymisvaarassa oleva sosiaalista vahvistamista tarvitseva nuori entistä tarkemmin (Punnonen 2007, 525). Sukupuolisensitiivisessä sosiaalisessa nuorisotyössä keskiössä on tyttöjen ja poikien ääni niin, että pyritään huomioimaan mahdollisimman monen nuoren yksilöllinen tuen tarve. Syrjäytymisen uhkien tunnistamista erityisesti tyttöjen kohdalla edesauttaa tietoisuus tyttöihin liittyvistä stereotyyppioista ja roolipaineista. (Eischer 2009, 13.)

Setlementtien sukupuolisensitiivistä sosiaalista nuorisotyötä on kehitetty yhdessä kuntien nuoriso-, sosiaali- ja terveyssektorien kanssa ja sitä toteutetaan monilla paikkakunnilla myös Tyttöjen Talo -mallia pienemmässä mittakaavassa erilaisten tyttö- ja poikaryhmien avulla. Setlementtinuorten Tyttöjen Talot ovat onnistuneet tavoittamaan myös tyttöjä, jotka eivät yleensä hae apua viranomaisilta ja vierastavat terveydenhoitohenkilöstöä tai joilla ei ole mitään tietoa erilaisista tuen saannin kanavista. Tällaisena erityiskohderyhmänä tulee mainita maahanmuuttajatytöt ja seksuaalista väkivaltaa kokeneet tytöt. (Punnonen 2007, 529.)

3.3 Yhteisöllisyys ja kohtaaminen erityisessä toimintaympäristössä

Tyttöjen Talolla yhteisöllisyys konkretisoituu eläväksi toiminnaksi. Tyttöjen Talon kodinomainen ja värikäs tila ja työntekijöiden lämmin välitön suhtautuminen luovat yhteisön, jonne tyttö voi kiinnittyä. Tyttöjen Talon yhteisöllisyys on olennainen osa tyttötyötä. Yhteisö voi olla oma vuorovaikutuksellinen tyttöryhmä, joka on osa Tyttöjen Talon isompaa yhteisöä tai avoimen toiminnan kautta näkyväksi tuleva yhteisö, joka muuttuu, mutta ei katoa kokonaisuutena minnekään.

Tyttöjen Talolla kiinnitetään erityistä huomiota tytön kohtaamiseen kokonaisvaltaisesti tyttönä – ei asiakkaana, potilaana tai muuna diagnosoituna avuntarvitsijana (Eischer 2009, 13). Sosiaalinen nuorisotyö luo sellaisia yhteyksiä nuoren maailmaan, jotka etsivät ja tukevat nuoren myönteisiä voimavaroja (Linnosuo 2003, 6.) Työntekijänä esitellessäni taloa vierailijoille kerron, että samalla kun tyttö riisuu kenkänsä ja takkinsa eteiseen hän voi ripustaa myös ”näkymättömän epikriisinsä” naulakkoon ja näin hän voi tulla kohdatuksi omana itsenään. Tyttöjen Talolla tyttöä tuetaan löytämään omia voimavarojaan sekä arvostamaan itseään ja naiseuttaan.

Tyttöjen Talolle tullessaan tyttö saapuu toisenlaiseen ajallisuuteen, jolle on ominaista kiireetön yhdessä tekeminen tai pelkästään oleminen turvallisessa lämpimässä ilmapiirissä. Eischer ja Tuppurainen (2009) nimesivät Tyttöjen Talo® verkoston kehittämishanketta koskevan tutkimuksensa ”Tyttöjen Talo on kuin avoin koti”, mikä kuvastaa mielestäni erittäin hyvin sitä tunnelmaa ja yhteisöllisyyttä, johon Tyttöjen Taloilla on pyritty. Yhdessä suunnittelu ja tekeminen, omien käsienjälkiensä tunnustaminen ja juhlistaminen yhteisissä juhlissa tarjoaa yksittäiselle tytölle tärkeän kokemuksen oman itsensä merkityksellisyydestä ja samalla toisen kunnioittamisesta. (Eischer 2009, 25–26.)

Yhteisöllisyyden yhtenä merkittävänä rakentajana on kohtaaminen. Monet Taloilla käyvistä tytöistä kaipaavat aikuisen huomiota ja heillä on vahva tarve tulla nähdyiksi ja kohdatuiksi omana itsenään. Eischerin (2009) näkemyksen mukaan kohdatuksi tulemisen tarvetta selittävät useat tutkimukset, joissa on käsitelty mm. vanhempien kiireisyyttä ja työelämän koko ajan kasvavia vaatimuksia,

jotka vaikuttavat siihen, että perhe-elämä on alistettu työn vaatimuksille. Tyttöjen Talolla tiedostaan mm. nämä yhteiskunnassa yleisesti vaikuttavat vaateet ja niistä syntyvät ongelmat. Tästä syystä jokaisen tytön kohtaaminen ja hänen rinnallaan kulkeminen on nostettu työn keskiöön.

Tampereen Tyttöjen Talon johtajan Taina Karmanin mukaan aidossa kohtaamisessa tavoitteena on tytön oman kokemusmaailman hahmottaminen ja ymmärtäminen. Vasta tämän jälkeen on mahdollista löytää yhteisiä merkityksiä ja hahmottaa yhteisiä tavoitteita. Kohtaamisessa pyritään luomaan turvallinen ja luottamusta herättävä tunneside tytön ja työntekijän välille. (Karman 2009, 40; Eischer 2009, 28.)

3.4 Toiminnalliset ja osallistavat menetelmät

Yksi tapa kehittää sukupuolisensitiivistä otetta on soveltaa psyko- ja sosiodraamasukuisia menetelmiä nuorten itsetuntemuksen syventämiseksi. Sosiaalisen sukupuolisensitiivisen nuorisotyön toteuttaminen käytännössä tarkoittaa uusien moniammatillisten työmenetelmien kehittämistä. Likkälähdöt ovat yksi tällainen tapa lähestyä tyttöjä ja heidän elämysmaailmaansa sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön näkökulmasta. (Näre 2007, 543.)

Psyko- ja sosiodraamasukuisten erityisten menetelmien päämääränä on sovitaa yhteen itsetuntemusta lisäävä tunnetason työskentely, sosiaalisia taitoja kehittävä roolityöskentely, taidollisia puolia tukeva kulttuurinen nuorisotyö sekä tiedostamista edistävä kriittinen ajattelu ja medialukutaito. Näre (2007, 543.) mukaan tiedostaminen on kulttuurisen lukutaidon kehittämistä: omaa identiteettiä voi oppia tarkastelemaan suhteessa kulttuuriin kehyksiin. Suhdetta omaan ja toiseen sukupuoleen voi tunnustella esimerkiksi kokeilemalla roolinottoja eri tuolitekniikoilla. Kuuma tuoli -tekniikassa voi kehollisesti ilmaista omaa mielipidettään ja perustella halutessaan omaa näkemystään. Tekniikassa osallistujat ilmaisevat oman mielipiteensä heille esitettyyn väittämään tai lauseeseen, joko nousemalla seisomaan tai jäämällä istumaan paikoilleen. Miten heitä kulloinkin on ohjeistettu olemaan joko samaa tai eri mieltä. Tämän kehittämisprosessin

kohteena olevassa Likkalähtö-työmuodossa käytetään dialogin lisäksi erityisesti näitä sukupuolisensitiivistä työtettä tukevia toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä.

Osallistavilla menetelmillä tarkoitetaan erilaisia harjoituksia ja ”leikkejä”, joiden avulla kerätään tietoa ryhmästä tai tilanteesta, analysoidaan sitä, vertaillaan vaihtoehtoja tai synnytetään keskustelua (Airaksinen 1998). Osallistavat menetelmät auttavat osallistamaan kaikki ryhmäläiset tasavertaisesti teeman työstämiseen ja rakentamaan avointa vuorovaikutusta ryhmään. Ne auttavat ryhmäläisiä toimimaan yhdessä ja kuuntelemaan vastavuoroisesti kaikkien ajatuksia. Toiminnallinen aktiivisuus saattaa joskus myös luoda paremmat edellytykset kohdata vaikeita tai mutkikkaita asioita sekä tunteita ja niiden käsittelyä. (Enoranta 2007, 115.)

Osallistavat menetelmät hyödyntävät ihmisen kokemusta, luovuutta ja tunteita uuden oppimisessa. Ne sopivat hyvin voimaannuttamista tukevaan ryhmätyöhön. Nämä kokonaisvaltaiset soveltavista taiteista johdetut menetelmät ovat hyvin voimallisia tapoja oppia, arvioida ja käsitellä erilaisia asioita, ja vaativatkin usein ohjaajalta koulutusta niiden käyttämiseen. Osallistavien menetelmien erityinen vahvuus on se, että niiden avulla voidaan tarkastella eri ilmiöitä monista eri näkökulmista yhtäaikaisesti. Usein näiden ihmisen aktiivisuuteen ja osallisuuteen kannustavien menetelmien kohdalla hyödynnetään aineksia soveltavan draaman, yhteisöteatterin, yhteisötaiteen, musiikin, liikunnan, kuvataiteiden, valokuvauksen ja tarinankerronnan alueilta. (Enoranta 2007, 114–115.)

Kaikki eivät kuitenkaan innostamisesta ja rohkaisemisesta huolimatta innostu työskentelystä osallistavin menetelmin; sekin on vain hyväksyttävä. Osallistavassa prosessissa voi kuitenkin säädellä toiminnallisuuden tasoa ryhmän tarpeiden ja toiveiden mukaan, sillä ryhmän kuunteleminen on työskentelyn onnistumisen kannalta kaikkein tärkeintä. (Enoranta 2007, 119.)

3.5 Likkälähdöt sukupuolisensitiivisen työn menetelmänä

Sukupuolisensitiivisiä ryhmiä voivat olla erilaiset tyttöryhmät, tässä tutkimuksessa näitä edustavat Likkälähtiin osallistuneet tyttöryhmät, joissa tytöt oppivat ottamaan itselleen tilaa, saavat aikuisen huomiota ja tukea sekä tarvittaessa ohjausta palvelujen äärelle, esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalisuutta koskevis-
sa kysymyksissä.

Parhaimmillaan eriytyneet ryhmät rohkaisevat tyttöjä kokeilemaan, tutkimaan ja pohtimaan asioita, joita he eivät sekaryhmissä kehtaisi tai uskaltaisi tehdä. Parhaimmillaan ryhmät taas vahvistavat vanhoja roolimalleja. Likkälähtiöiden sukupuolisensitiivinen ohjaus ja eriytyneet ryhmät mahdollistavat mielestäni nimenomaan ensiksi mainitun ryhmän positiivisen tarkoituksen. Tästä hyvänä esimerkkinä on mielestäni väkivallan kohteeksi joutuminen ja oman itsensä syyllistäminen. (Punnonen 2007, 533–534.)

Sukupuolisensitiivisesti ohjatussa tyttöryhmässä, kuten Likkälähtiöissä, sukupuoleen kiinnitetään huomiota ilman, että arvostellaan sen huonommuutta tai paremmuutta. Erityistä on, että työskentely näyttäytyy jokaisessa ryhmässä erilaisena riippuen tyttöjen iästä ja keskinäisistä suhteista. Lisäksi Likkälähtiöiden kohdalla ryhmä on kertaluonteinen, joka asettaa myös omat haasteensa ohjaukselle. Likkälähtiöiden kaltaisissa kertaluonteisissa ryhmäkerroissa on mukana kuitenkin samat elementit kuin pidempikestoissa ryhmissä.

Alusta saakka Likkälähtiöiden kaikki teemat ovat sivunneet jollain tapaa naiseksi kasvuun ja seksuaalisuuteen liittyviä ilmiöitä. Naisena olemiseen kuuluu keskeisesti naisen ruumiillisuus, naiseuden tila ja seksuaalisuus.

Luemme päivittäin lehdistä juttuja siitä, että nuoret naiset aloittavat seksielämän liian varhain, ottavat mallia tv-sarjojen naisten ylivilkkaasta seksielämästä ja tekevät muita miellyttääkseen asioita, joita eivät itse halua. Onko asia todella näin? Onko suomalaisten nuorten naisten käsitys hyvästä seksielämästä median, mielikuvien ja ulkoisten paineiden muokkaama? Millainen on todellisuudes-

sa nuorten tyttöjen ja naisten seksielämä ja suhtautuminen seksuaalisuuteen tänä päivänä?

Nykyisin seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvän tiedon puute ei ole ongelma, seksin tarjonta on ylitsepursuavaa. Vaikeutena juuri nuorten kohdalla on sen oikean tiedon saaminen ja omaksuminen. Suuri epämääräisen tiedon määrä saattaa kasata nuorelle paineita ja odotuksia siitä, että oman kehon tulisi olla yhtä täydellinen kuin mediassa esiintyvillä ihmisillä. Tietotulvan vaarana on vääränlaisien mielikuvien ja asenteiden syntyminen, ja se voi aiheuttaa halua päästä neitsyydestään eroon mahdollisimman varhain. Seksuaalisen kehityksen aikataulu on yksilöllinen. Valitettavasti tänä päivänä yhä useamman nuoren tytön kohdalla ensimmäiset seksuaaliset kokeilut tapahtuvat humalassa ja vastoin tytön omaa tahtoa. (Pahkala 2007, 3–5.)

Tyttöjen Talon Likkälähdöissä, joissa on seksuaalikasvatuksellinen teema, tyttöjä kannustetaan ennen kaikkea pohtimaan millainen naiskuva ja naisen seksuaalisuus on tavoiteltavaa. Juuri tätä myös Elina Oinas (2007) toivoi Ylelle antamassaan haastattelussa. Oinaan mielestä tytöt jäävät usein turhan yksin pohtimaan omaa ruumiillisuuttaan, eikä seksuaalivalistus faktoineen juurikaan keskity kulttuurimme ristiriitaiseen naiskuvaan, joka on sekä tasa-arvoinen että pornon kyllästämä. Huonoksi tytöksi leimautuminen ja oman minän näkeminen positiivisesti sukupuolisena on edelleenkin ongelmallista tytöille. ”Voisin kuvitella, että tällaiset tyttöjen omat keskusteluryhmät, joissa rohkaistaan puhumaan aiemmin hyvin yksityisistä jutuista kuten kuukautiset tai painostus, kiusaaminen ja huorittelu, voisivat olla yksi tapa avata tyttöjen keskustelua ruumiillisuudesta ja naiseuden rajoista.” (Pahkala 2007) Oinaan esittämä ajatus on ollut taustalla vaikuttamassa myös Likkälähtöjen suunnittelussa. Likkälähdöt tarjoavat ryhmään osallistuville ainutlaatuisen mahdollisuuden käsitellä omaa kasvuaan ja asenteitaan turvallisessa ympäristössä.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Toimintatutkimus kehittämisprosessin välineenä

Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi. Toimintatutkimus kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan, joka pohjautuu vuorovaikutukseen. Heikkisen mukaan (2006) Ihmisten toimintaa ohjaa yhteinen tulkinta, merkitys ja näkemys yhteisestä toiminnasta ja sen tarkoituksesta. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja.

Pienimuotoisimmillaan toimintatutkimus on oman työn kehittämistä. Työtehtävät edellyttävät kuitenkin lähes aina yhteistyötä muiden kanssa, ja siksi työn kehittäminen vaatii ihmisten välisen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen edistämistä. Se onnistuu harvoin ilman, että otetaan huomioon muiden tehtävät, koko organisaatio ja toimintaympäristö. Joskus tarvitaan myös laajaa toimijoiden välistä keskustelua kehittämisen suunnasta ja keinoista. (Heikkinen 2006, 16–21.)

Tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin tavoitteena oli arvioida Likkalähtö-toimintamuotoa ja asiakkaiden kokemuksia niistä sekä sitouttaa työyhteisöä niiden jatkokehittämiseen. Suojasen (1992) mukaan Carr & Kemmis (1983) määrittelevät toimintatutkimukselle kaksi keskeistä tavoitetta: kehittäminen ja vaikuttaminen. (Suojanen 1992, 36.)

Heikkisen (2006) mukaan toiminnan laajuuden mukaan toimintatutkimus voidaan jakaa viiteen analyysitasoon: yksilö, ryhmä, ryhmien väliset suhteet, organisaatio ja alueellinen verkosto. Tässä tutkimuksessa toiminnan laajuus koskettaa yksilöä, työyhteisöä ja verkostoa. Yksilötasolla minä, tutkijana havainnoin omaa toimintaani ja pidän kehittämispalaveripäiväkirjaa ja keskustelen kollegojeni kanssa. Tutkimusraportissa kuvailen kokemuksiani ja ajatteluprosessejani kuvaamalla kehittämisprosessin tapahtumia. Yhteistoiminnallisuus ryhmän, tässä tapauksessa työtiimin, kanssa näkyy kehittämisprosessissa sovittuina kehittämispalaverina viimeisen reilun vuoden aikana. Verkoston näkökulmaa tässä

toimintatutkimuksessa edustaa yhteistyötahot ja Likkalähtöihin osallistuneet tytöt. (Heikkinen 2006, 16–21.)

Toimintatutkimus on keskeisesti yhteisöllinen prosessi. Tässäkin toimintatutkimuksessa minä, yhtenä tyttöjen talon työntekijöistä, osallistun tutkittavan yhteisön toimintaan. Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa edellyttää työyhteisöltä valmiutta muutokseen ja itsensä kehittämiseen. (Kiviniemi 1999, 63–68.)

Työskentelyn alkuvaiheessa perehdyin realistisen arvioinnin kirjallisuuteen ja pohdin sopusiko realistinen arviointi osaksi tätä toimintatutkimuksellista kehittämisprosessia. Kehittämishankkeissa on totuttu soveltamaan toimintatutkimusta, kehittävää työntutkimusta ja systeemianalyttisiä lähestymistapoja parin viime vuosikymmenen ajan, mutta viime vuosina näiden rinnalle on noussut uusi tulokas – evaluointi- eli arviointitutkimus. Arviointitutkimus ei hylkää tavanomaisia ja tehokkaiksi havaittuja tiedonhankintakeinoja, mutta antaa niille uuden tehtävän: niiden tuottamaa tietoa käytetään arvioinnin tukena samanaikaisesti, rinnakkain ja vuorotellen käytäntöön heijastaen (Anttila 2007, 5.)

Realistiseen evaluointiin yhdistetään kiinteästi käsitteet malli ja mallinnus, mutta nämä eivät lähtökohtaisesti ole tämän kehittämistyöni tavoitteita. Löysin kuitenkin Anttilan näkemyksistä työvälineitä tutkimuksellisen lähestymistavan valintaani. Realistisessa arvioinnissa käytetään käsitettä interventio, sillä viitataan tehtyihin toimenpiteisiin, aivan kuten toimintatutkimuksessakin. Toimintatutkimus on prosessi, joka tähtää toiminnan muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmaksi, näin ollen sen keskiössä on ajatus siitä miten asioiden tulisi olla, ei miten ne ovat. Toimintatutkimus on Anttilan mukaan tutkimusstrategia, joka kiinnittää päähuomion prosessin kehittämiseen. (Anttila 2007, 69 ja 135.)

Toimintatutkimus on itsessään prosessiluonteensa mukaan arvioivaa. Määritelmänsä mukaan toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, yleensä yhteistyötä vaativaa, osallistuvaa ja itseään tarkkailevaa. Toimintatutkimuksessa pyritään vastaamaan johonkin käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. Metsämuuronen (2000, 222.) kuvaa toimintatutkimusta pienimuotoisena interventiona ja kyseisen intervention

vaikutusten lähempänä tutkimisena. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna oli perusteltua valita toimintatutkimus oman kehittämistyöni lähestymistavaksi, vaikka kehittämisprosessin alussa olin vahvasti ottamassa mukaan myös realistisen arvioinnin lähestymistapaa.

Kiviniemen (1999, 63.) mukaan toimintatutkimukseen liittyy käsitys toiminnan vähitellen ja usean vaiheen kautta tapahtuvasta prosessinomaisesta kehittämisestä. Tästä juuri on kyse tässäkin kehittämisprosessissa. Likkalähtötoimintamuodon kehittämisprosessi on myös tapaustutkimus, joka pyrkii kuvailemaan yksittäistä tapausta yksityiskohtaisesti, ilman yleistettävyyttä. Tapaustutkimus on kokonaisvaltainen lähestymistapa. Tapaustutkimuksen tavoite on tehdä näkyväksi tutkimusprosessi, jolloin lukijalle välittyy tieto, miten tutkimuksen johtopäätöksiin on päädytty. Tutkimusprosessin auki kirjoittaminen liittyy olennaisesti myös tutkimuksen luotettavuuteen. (Saarela-Kinnunen ja Eskola 2010, 190–191.)

Suojasen mukaan toimintatutkimusta voidaan pitää tutkimuksellisenä lähestymistapana, jossa on piirteitä sekä kvantitatiivisista että kvalitatiivisista tutkimusmenetelmistä. (Suojanen 1992, 11.)

4.2 Aiheen valinta ja tutkimuskysymysten muotoutuminen

Heikkisen ja Jyrkämän (1999, 37–38.) toimintatutkimuksen kulkua kuvaamassa mallissa huomioidaan toimintatutkimuksen projektiivisuus ja sen luontainen taipumus nostaa esille tutkimustehtäviä, joita ei projektin alussa ole hahmotettu. Näin kävi myös tässä toimintatutkimuksessa. Varsinaiset tutkimuskysymykset hahmottuivat vasta siinä vaiheessa kun olin tehnyt ensimmäisen kyselyn työyhteisölleni marraskuussa 2009. Kehittämisprosessin kautta työyhteisössämme käynnistyi myös laajempia keskusteluita Likkalähtöjen tarpeellisuudesta, sisällöistä, kehittämistarpeista ja työntekijöiden resursseista ja työnsisällöistä.

Halusin opinnäytetyöni olevan työelämälähtöinen, sillä toivoin työyhteisöni myös hyötyvän tästä opinnäytetyöstä. Esittelin ideani opinnäytetyöni aiheesta työtti-

milleni vuoden 2008 lopulla viikoittaisessa tiimipalaverissamme. Alkuperäinen ajatukseni oli kehittää Likkalähtöjen teemoja ja rakentaa uusien teemojen pohjalta käsikirja.

Tutkimuskysymysten muodostaminen oli haasteellista, koska tutkija ei välttämättä prosessin alussa edes tiedä kaikkia tutkimusongelmia, joihin törmää tutkimuksen kuluessa. Toiminnan kehittäminen perustuu pitkälti kaikkien osallistujien tekemään oman työn reflektointiin, jossa tutkijan tehtäväksi jää esittää rakentavia näkökulmia toiminnan kehittämisen perustaksi. Anttilan (2007) kuvaus toimintatutkimuksesta avasi minulle uusia keinoja tämän työn eteenpäin viemiseen. Toimintatutkimuksen tavoitteet ja ongelmat tulisi muotoilla yhdessä tutkijoiden, tässä tapauksessa työtiimini, systeemissä toimivien henkilöiden eli yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden eli Likkalähdöille osallistuneiden tyttöjen kanssa. (Anttila 2007, 136; Heikkinen ja Jyrkämä 1999, 38, 49, 66.)

Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat kysymykset:

1. Mikä on Likkalähtöjen nykyinen merkitys talon toiminnan kannalta työyhteisön näkökulmasta?
2. Miten Likkalähtöjä voisi kehittää asiakaspalautteen pohjalta?
3. Mitä vaikutuksia kehittämisprosessilla on Likkalähtöihin?

4.3 Triangulaatio

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niitä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan. Toimintatutkimuksessa, joka luetaan laadullisiin tutkimuksiin, voidaan hyödyntää myös määrällisiä aineistoja. Triangulaatiolla tarkoitetaan eri aineistojen, teorioiden ja/tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa. Triangulaation käyttöä perustellaan sillä, että yksittäi-

sellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvaa tutkimuksen kohteesta. (Tuomi 2009, 7; Eskola & Suoranta 2005, 68.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan niissä pyritään kuvaamaan muun muassa jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa, antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Tämä on myös luonteenomaista tapaustutkimukselle, jossa usein hyödynnetään triangulaatiota. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tässä tapauksessa aineiston keruu kohdentui työyhteisöni, sillä Likkälähdöt ovat yksi talon toimintamuodoista. Toisena kohderyhmänä ovat Likkälähtöjä varaavat tahot eli yhteistyökumppanit ja kolmantena varsinaiset Likkälähtöjen asiakkaat eli tytöt. (Tuomi 2009, 72–73.)

Ymmärsin aineiston keruumenetelmää valitessani, että sähköpostitettu haastattelulomake oli resursseihini nähden ainoa käypä menetelmä. Tiedostin kuitenkin, että siihen liittyy kuitenkin myös heikkouksia. Hirsjärvi (2005, 184–185.) on listannut heikkouksiksi kuten muun muassa vastaajien suhtautumisen tutkimuksen tarpeellisuuteen ja tärkeyteen. Motivoidakseni vastaajia kirjoitin heille sähköpostiin saatekirjeen, jossa kerroin motiiveistani. Haastattelulomakkeen kysymyksiä voidaan muotoilla monella tavalla ja päädyin käyttämään tässä tutkimuksessa pelkkiä avoimia kysymyksiä.

Tässä toimintatutkimuksessa hyödynnetään triangulaatiota. Aineistonkeruun menetelminä olivat sähköpostitse lähetetty haastattelulomake, johon vastaajat vastasivat kirjallisesti sekä tutkijan kehittämispalaverimuistiinpanot. Käytin haastattelulomakkeissa ainoastaan avoimia kysymyksiä, sillä halusin antaa vastaajille mahdollisuuden tuoda esille heille tärkeitä näkökulmia ja analysoida aineiston laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Likkälähdöistä vuosina 2008–2010 kerätyt lomakepalautteet edustivat kvantitatiivista aineistoa, joka tuotti määrällistä aineistoa.

Tutkimuksen aineistonkeruuvaiheen ongelmaksi voi muodostua vastausten kato eli vastaamattomuus, jonka Hirsjärvi listaa yhdeksi heikkoudeksi. (Hirsjärvi

2005, 185.) Tässä tutkimuksessa se nousi yllättävän suureksi. Jouduin karhuamaan vastauksia yhteistyökumppaneiltamme ensimmäisen aikarajan mentyä umpeen. Tässä tapauksessa katoon vaikuttaa varmasti myös se, että minulla ei ollut alun perin riittävän hyviä yhteystietoja Likkalähtöjä varanneista yhteistyökumppaneista. Sain kahdeksalle yhteistyökumppanille sähköpostitetuista haastattelulomakkeista vastaukset viideltä. Tätä en ollut ottanut huomioon. Tässä tutkimuksessa suurimpana kadon aiheuttajana oli ilmeisesti vastaanottajien sähköpostiosoitteiden muuttuminen ja henkilövaihdokset, jolloin kysely ei tavoittanut kaikkia tahoja.

Valitsin haastattelulomake aineiston analysointimenetelmäksi sisällönanalyysin, sillä halusin antaa aineiston avoimille kysymyksille mahdollisimman ison roolin. Avointen kysymysten analysointi on työlästä, sillä vastausten luokittelu ja johtopäätösten tekeminen vie huomattavasti enemmän aikaa, kuin valmiiden vastausvaihtoehtojen tulkinta. (Valli 2010, 126.)

Sisällönanalyysia voi pitää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena viitekehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sisällön analyysin ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu aineiston koodaus, jossa käydään läpi aineisto sekä erotellaan ja merkitään erilleen muusta aineistosta ne asiat, jotka sisältyvät tutkimuksen kannalta merkittäviin tuloksiin. (Tuomi 2009, 91.)

Aineiston koodaaminen tapahtui Word-tekstinkäsittelyohjelmassa värimerkinnöillä tekstiin. Koodimerkinnöillä jäsentäsin aineistoa ja poimin sieltä Likkalähtöjen kehittämisen kannalta olennaisimmat asiat. Tuomen (2009) mukaan luokittelu on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto. Teemoittelu voi olla periaatteessa luokittelun kaltaista, mutta siinä painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kummassakin on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmitte-lystä erilaisten aihepiirien mukaan.

Johtopäätökset ja tulokset syntyvät kun näitä peilaa tutkimuskysymyksiin. Olen kuvannut tätä aineiston analyysiä kohta kohdalta tämän raportin tutkimusprosessia kuvaavassa kappaleessa.

5 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

5.1 Likkalähtöjen valinta kehittämistyön kohteeksi

Päätökseni tehdä työelämälähtöinen opinnäytetyö ajoittui syksylle 2008, jolloin osallistuin ensimmäisiin opinnäytetyöseminaareihin. Halusin kohdentaa opinnäytetyön omassa työssäni tuolloin ajankohtaiseksi kokemaani ongelmaan, Likkalähtöjen kehittämiseen. Toivoin, että valitsemalla Likkalähdöt tämän tutkimuksen kohteeksi pystyisin jakamaan työyhteisölleni omia kokemuksiani, jotka liittyivät erityisesti tämän toimintamuodon käytännön toteuttamiseen, ja oman työni arviointiin ja kehittämiseen.

Likkalähtöjä on toteutettu vuodesta 2005 saakka ja niitä on vuosien varrella järjestetty oman arvioni mukaan kymmeniä. Tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida, sillä dokumentointi on vuosien varrella ollut puutteellista. Likkalähtöjä varataan puhelimitse tai sähköpostilla. Likkalähtöjen määrissä on ollut vuosien varrella paljonkin eroa, eikä niiden määrää voi ennalta arvioida. Yleensä ne keskittyvät alkusyksyyn tai koulujen loma-aikojen lähestymiseen. Tämä liittyy mielestäni siihen, että nämä ovat aikoja, jolloin ryhmien, esimerkiksi koululuokkien, tuntisuunnitelmaan on helpompi sijoittaa opintokäyntejä.

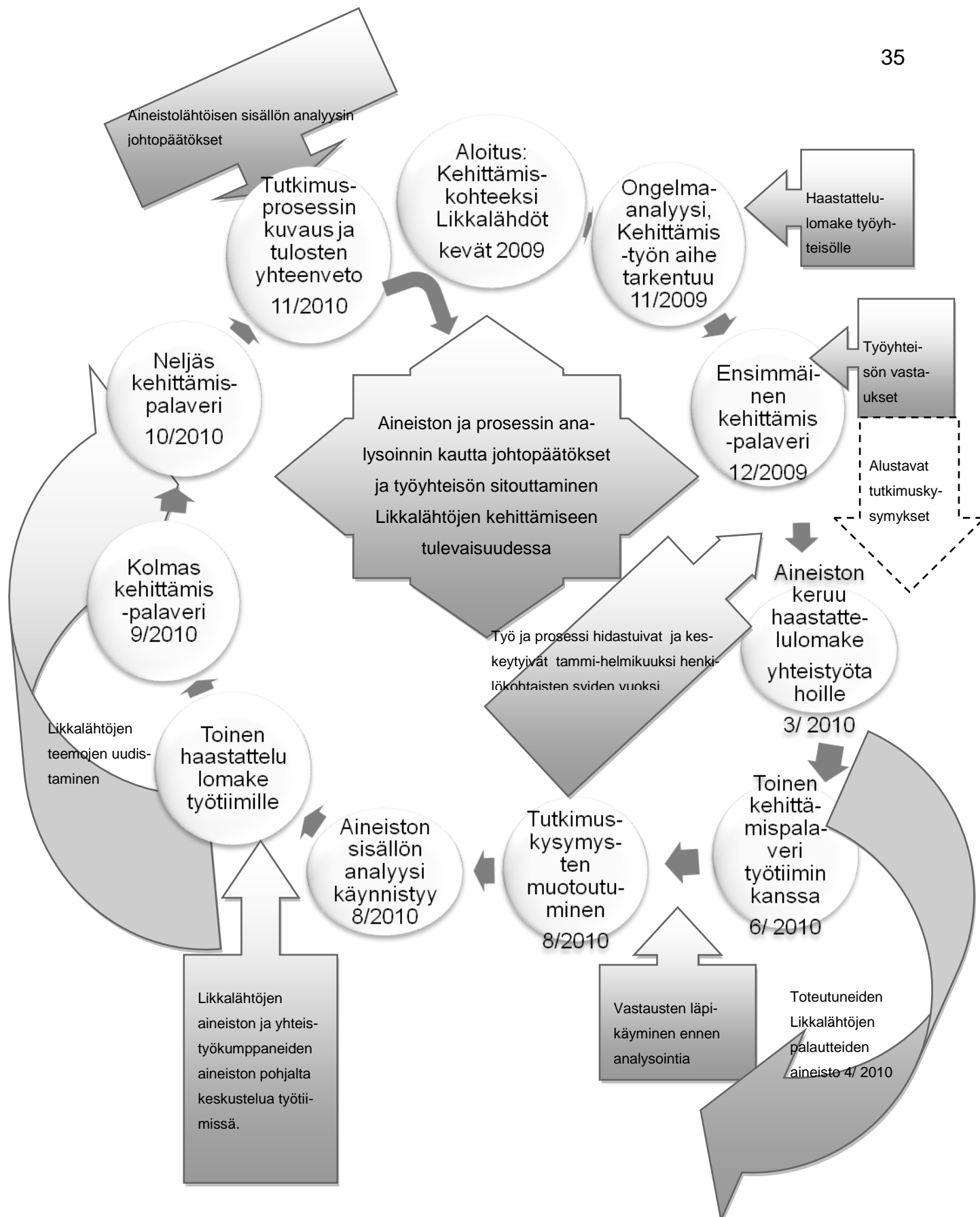
Tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin alkuperäisenä tavoitteena oli omien henkilökohtaisten motiivieni lisäksi kehittää Likkalähtöjen teemoja ja julkaista teemoihin liittyen käsikirja. Prosessin edetessä ja lopullisten tutkimuskysymysten tarkentumisen jälkeen tutkimus kohdentui Likkalähtöjen arviointiin, joka toteutui kyselytutkimuksen ja asiakaspalautteen sekä työyhteisön toimintatutkimukseen osallistumisen kautta sekä tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin kuvaukseen.

5.2 Toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin raportointi

Raportoin tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin kulkua juonellisen kertomuksen tapaan. Koin haasteelliseksi tämän kehittämisprosessin kuvauksen, sillä se ei luontevasti istunut mihinkään perinteisen tutkimusraportin kuvaukseen. Heikkinen ja Rovio (2006) tuovat esille raportin juonellisen kirjoittamisen. Toimintatutkimus etenee ajassa, joten sen raportointiin sopii juonellinen kertomus, jossa tapahtumat selostetaan vaihe vaiheelta.

Toimintatutkimuksella ja narratiivisella eli kerronnallisella tutkimuksella on yhteisiä piirteitä. Toimintatutkimuksen raportointia tehdessä tutkijan tulisi miettiä, kelle hän raportoi. Toimintatutkimus etenee ajassa, joten raportointiin sopii hyvin juonellinen kertomus, jossa tapahtumat selostetaan vaihe vaiheelta. (Heikkinen & Rovio 2006) Tämä tutkimus on tarkoitettu ensisijaisesti Tampereen Tyttöjen Talon työyhteisölle. Kehittämisprosessin tulokset näkyvät yhteistyökumppaneille konkreettisesti Likkalähtöteemojen uudistumisena. Tutkijalle toimintatutkimus on parhaimmillaan voimaannuttava itsensä löytämisen prosessi ja tutkimuksesta kertominen sen yksi tärkeä vaihe. (Heikkinen ja Rovio 2006 114–119).

Kuviot auttavat tutkijaa jäsentämään toimintaansa ja lukijaa ymmärtämään tutkimusta (Heikkinen ja Rovio 2006, 122). Samalla ne voivat ohjata tutkijan ajattelua ja helpottaa kirjoittamista. Esittelen tässä vaiheessa oman kuvioni tästä toimintatutkimuksellisesta kehittämisprosessista helpottaakseni lukijan prosessin hahmottamista ja omaa kirjoittamisprosessiani. Sain mallin yksinkertaisempaan versioon opinnäytetyöni ohjaajalta Marjo Kolkalta lokakuussa 2010, kun pyysin apua prosessin kuvaukseen. Tätä kuviota peilaten lähdin kirjoittamaan prosessikuvausta. Kuviossa olen pyrkinyt esittelemään tämän toimintatutkimuksen kannalta olennaisimmat vaiheet. Tutkijan reflektointia en kuvioon lisännyt, sillä se olisi sekoittanut kuviota liikaa, mutta reflektio kulkee mukana läpi koko syklin.

KUVIO 3. Prosessin eteneminen Kolkan prosessin kuvausta mukaellen

5.3 Kehittämisprosessin käynnistäminen ongelma-analyysillä

Keskustelimme kevään 2009 aikana viikoittaisissa tiimipalavereissa opinnäyte-työni aiheen tarkennuksesta. Näiden keskusteluiden pohjalta halusin tutkimusprosessin aluksi kartoittaa, millainen käsitys työyhteisössämme on kokonaisuudessaan Likkälähdöistä ja niiden tarkoituksesta talon toiminnan kannalta sekä siitä, miten tämä tarkoitus muuttunut vuosien varrella. Toivoin myös, että saisin tarkennettua varsinaisia tutkimuskysymyksiä, joista minulla ei vielä tässä vaiheessa prosessia ollut kovin selkeää käsitystä.

Työyhteisössämme on kolme työntekijää, joista kaksi on ollut kehittämässä ja suunnittelemassa Likkälähti-toimintamuotoa. Vuosien varrella päävastuu Likkälähti-toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta on siirtynyt minulle. Tietotaito ei siis ole jakautunut tasaisesti tämän työmuodon toteutuksessa työyhteisössämme. Tästä syystä minua eniten alussa motivoiva haaste oli omien kokemusteni jakamisen tarve ja työn kehittämisen näkökulma. Tarkoitukseni oli kuvata Likkälähti-toiminnan sisältöjen kehittämistä yhdessä työtiimini kanssa ja koota niin sanottu Likkälähtökäsikirja. Kehittämistyöni keskiössä olivat tuolloin Likkälähti-toiminnan teemat.

Reflektoin omaa näkemystäni ja ajatuksiani Likkälähdöistä hahmotellessani alustavia tutkimuskysymyksiä ennen varsinaista kehittämisprosessin käynnistymistä. Käsitykseni mukaan Likkälähti-toiminnan rooli tai profiili talon yhtenä toimintamuotona oli laskenut vuosien varrella: niiden sisällön kehittämiseen ei ollut käytetty samalla tavalla yhteistä aikaa, kuin muiden talon toimintamuotojen kehittämiseen. Peilasin tätä johtopäätöstäni siihen tietoon, että ainoa muutos näiden vuosien aikana on ollut seksuaalinen väkivalta -teeman lisäys alkuperäisiin teemoihin.

Tutkijana roolini tässä kehittämisprosessissa oli tuoda esiin ja kannustaa työtiimiäni kuvailemaan ja selkeyttämään Likkälähti-toimintamuotoon liittyviä mielikuvia ja kehittämisen tarpeita sekä mahdollistaa kokonaisuudessaan kehittämisen eteneminen.

5.4 Kehittämiskysymysten ja -tavoitteiden tarkentuminen

Lähetin sähköpostilla marraskuussa työtiimilleni haastattelulomakkeen, jolla halusin kartoittaa heidän näkemyksiään Likkalähtö-toimintamuodosta sekä kehittämisen tarpeita. Käytin työtiimiltäni saamia kirjallisia vastauksia keskustelua ohjaavana runkona ensimmäisessä kehittämispalaverissa joulukuussa 2009. Kehittämispalaverissa kirjasin ylös lisäkommentteja ja omia muistiinpanoja. Luin vastauksia ja omia muistiinpanojani palaverista läpi kerta toisensa jälkeen, kunnes minulle alkoi hahmottua alustavia tutkimuskysymyksiä.

Työyhteisössä tapahtuvan kehittämisen työkaluja ovat ennen kaikkea keskustelu, johon kuuluvat avoin puhuminen ja vastuullinen kuunteleminen. Toimin puheenjohtajana Likkalähtöjen kehittämispalaverissa. Tässä tutkimuksessa en kokenut mielekkääksi resurssien takia nauhoitteiden käyttämistä ja litterointia, sillä oma aikani ei yksinkertaisesti olisi riittänyt. Toimivampi ratkaisu oli valita omien havaintojeni kirjaaminen ja keskustelussa esille nousseiden asioiden ylöskirjaaminen.

Alustavan ongelma-analyysin jälkeen kehittämisprosessin keskeisimmäksi kehittämishaasteeksi nousi tiedon jakaminen yhteisesti Likkalähdöistä ja niiden kehittämisestä jatkossa. Samalla tapahtui myös yksi merkittävä muutos, joka vaikutti siihen, että Likkalähtökäsikirja laatiminen jäi pois tästä kehittämisprosessista.

5.4.1 Ensimmäisen kehittämispalaverin jälkeiset johtopäätökset

Ensimmäisessä kehittämispalaverissa kirjaamieni muistiinpanojen ja vastausten pohjalta tein johtopäätöksen, että työtiimillämme oli yhteinen käsitys siitä, että Likkalähdöt ovat toiminnallinen kokonaisuus, johon kuuluu olennaisena osana jonkin teeman käsittely. Teemat ja niiden sisältö puhutti paljon työtiimiämme. Keskustelimme siitä, miten voisimme vaikuttaa siihen, että jokainen työntekijä kokisi yhtä luontevaksi suunnitella ja vastaanottaa ryhmiä mihin tahansa teemaan keskittyvään Likkalähtöön. Seksuaalisuuden ja seksuaalisen väkivallan nouseminen kysytyimmiksi teemoiksi oli osaltaan aiheuttanut sen, että Likkaläh-

töjen toteutus oli siirtynyt sen työntekijän harteille, jolla oli eniten ammattitaitoa käsitellä näitä aiheita.

Ensimmäisessä kehittämispalaverissa myös Likkalähtöjen kysyntä ja sen vähentyminen puhututti paljon työtiimiä. Itsellänikään ei ole kovin selkeää käsitystä Likkalähtöjen kysyntään tai laskuun vaikuttaneista seikoista, vaikka olen pääasiallisessa vastannut Likkalähtöjen suunnittelusta ja toteutuksesta viime vuosina. Emme ole järjestelmällisesti dokumentoineet, tilastoineet ja käyneet läpi palautteita vuosien varrella toteutetuista Likkalähdöistä. Tämän havainnon pohjalta sovimme yhdessä työtiimin kanssa, että kokoamme esille kaikki dokumentoidut Likkalähtöpalautteet ryhmiltä. Palautteiden kautta saisimme tärkeää tietoa siitä, miten ryhmät olivat kokeneet Likkalähdöt ja mihin suuntaan jatkossa lähdisimme kehittämään Likkalähtöjä.

Yksi Likkalähtöjen tavoite on alusta saakka ollut tiedotus ja talon markkinointi potentiaalisille asiakkaille. Likkalähtöjen kohderyhmää ovat kaikki Tyttöjen Talon kohderyhmään kuuluvat tytöt. Tämän hetken tiedon mukaan Likkalähtöihin osallistuvat eniten yläkoululaiset, lukiolaiset ja ammattiopistolaiset tyttöryhmät. Ryhmäläiset ovat iältään pääsääntöisesti 13–23-vuotiaita. Ryhmät ovat hyvin heterogeenisiä eikä näin ollen yhtä ainoaa oikeaa Likkalähtömallia voi suunnitella etukäteen sopivaksi kaikille ryhmille. Keskustelimme siitä, pitäisikö teemoja suunnitella valmiiksi ikäryhmittäin. Ryhmä koko aiheuttaa myös haasteita Likkalähtöjen toteutukselle, osa esimerkiksi ammattiopiston luokista on suuria, yli 20 hengen ryhmiä jolloin Talon tilat käyvät ahtaaksi. Samalla kärsii myös teemojen toiminnallinen ja osallistava käsittely.

Pohdimme sitä, pitäisikö Likkalähtöjen varaavien yhteistyökumppaneiden valmistellat ryhmäänsä jo etukäteen ja ottaa mukaan vain potentiaalisia asiakkaita. Kiinnostavaksi kysymykseksi nousi ”Miten ja kuinka paljon Likkalähtöjä voimme toteuttaa tulevaisuudessa nykyisillä työntekijäresursseilla”?

Likkalähtöjen kautta talolle tulevien asiakkaiden ohjautuminen Talon toimintaan on vähäistä. Talon tunnettavuuden ja toiminnan markkinoinnin näkökulmasta Likkalähdöt ovat kuitenkin merkittävässä roolissa. Radikaaleimpina ajatuksina

asiakkaiden ohjautumiskeskusteluihin liittyen pohdimme: "Kannattaako tehdä sellaista työtä, josta emme hyödy uusien asiakkaiden ohjautumisen näkökulmasta" ja "Ketä Likkalähdöt oikeastaan tällä hetkellä palvelevat, jos ne eivät toimi enää asiakaspolkuna Talolle"?

Jäimme miettimään tarvitaanko kahdenlaisia Likkalähtöjä: 1) Painotus tutustumiseen ja talon uusien kävijöiden saamiseen, jolloin teemojen käsittelyllä olisi pienempi rooli. 2) Painotus enemmän teemalla ja kasvatuksellisella näkökulmalla, jossa mukana olisi myös Talon toiminnan esittelyä, mutta ei asiakaspolkunäkökulmaa. Keskustelun aikana palattiin useaan otteeseen resursseihin ja palautteiden hyödyntämiseen. Pohdimme miten nykyiset resurssimme riittäisivät Likkalähtöjen aggressiivisempaan markkinointiin ja mitkä olisivat yksittäisen työntekijän realistiset mahdollisuudet käyttää aikaa Likkalähtöihin. Haasteelliseksi Likkalähtöjen toteutuksessa koettiin se, että jokaisella työntekijällä on omanlaisensa tapa kertoa talosta ja sen toiminnasta eikä mitään yhtenäistä kaavaa haluttu edes lähteä rakentamaan.

Konkreettisina toiminnan uudelleen suuntauksina sovimme seuraavat asiat: 1) Likkalähtö-palautteiden aktiivisen keruun ja käsittelyn kuukausittaisissa tyttöpälavereissa. ja 2) Yhteisen ajan sopiminen tälle Likkalähtöjen prosessille huolimatta kiireisestä työarjesta. Totesimme, että olisi hyvä varata riittävästi aikaa toimintakausittain Likkalähtöjen ajankohtaistamiseen ja menetelmien läpikäymiseen, myös tulevaisuudessa. Koko työyhteisömme halusi sitoutua tähän yhteiseen jatkokehittämiseen. Ensimmäisen kehittämispalaverin tutkimuksellisia toimenpiteinä sovimme, että seuraavassa kehittämispalaverissa käsittelemme yhteistyötahojen aineistoa. Lisäksi sovimme, että hahmottelisin Likkalähtöjen teemojen uudistamista ensin itsenäisesti.

5.4.2 Tutkijan reflektointia ensimmäisen kehittämispalaverin jälkeen

Likkalähtöjen ensimmäinen kehittämispalaveri vahvisti omaa kokemustani tämän tutkimuksen tarpeellisuudesta. Kehittämispalaveri herätti laajaa pohdintaa talon asiakaskohderyhmästä, työnjaosta ja käytettävissä olevista resursseista. Miten työtiimissämme olisi mahdollista jakaa tasapuolisesti Likkalähtöjen suun-

nittelu- ja ohjausvastuuta tällä hetkellä käytössämme olevilla resursseilla. Mistä löytäisimme yhteistä aikaa käydä yhteisesti läpi kaikkien jo tehtyjen Likkalähtörunkojen sisältöä ja toiminnallisia menetelmiä? Emme päässeet täysin selvyyteen siitä, pitäisikö Likkalähtöjä markkinoida enemmän vai ei, juuri tästä resurssikysymyksestä johtuen. Pohdimme myös, mitä tapahtuisi, jos lähtisimme jakamaan ohjausvastuita kaikkien teemojen osalta vain tuijottaen tasapuoliseen työnjakoon.

Kehittämispalaverissa keskustelimme myös teemojen käsittelystä. Teemat ovat mielestäni osaltaan palvelleet talon seksuaalikasvatusta ja mahdollistaneet sen toteuttamista ylipäättään, kun työntekijä resurssien puutteen vuoksi olimme joutuneet luopumaan isoista seksuaalikasvatustapahtumista. Pelkkien teemojen nimien perusteella mielestäni ei voi sanoa, miten vakava tai keveä teema on. Vasta Likkalähtöön osallistuva ryhmä määrittelee sen, millaisella intensiteetillä työntekijä käsittelee teemaan ryhmän kanssa.

Teemojen uudistaminen ja niiden aihealueiden tiivistäminen voisi olla yksi ratkaisu siihen, että kaikki työyhteisömme jäsenet saisivat todella kokemuksen yhteisesti tehdystä kehittämistyöstä, mutta mistä aika? Työtiimini esitti toiveen, että siirtäisin omalta koneeltani nykyiset Likkalähtörungot yhteiseen sähköiseen kansioon, jolloin ne olisivat kaikkien helposti saatavilla ja muokattavissa.

Pohdin myös, millainen kynnys uudelle työntekijälle tai kokemattomammalle ryhmänohjaajalle olisi lähteä ohjaamaan Likkalähtöjä ilman asianmukaista perehdytystä toiminnallisten menetelmien käyttöön. Voisimmeko järjestää perehdyttämismielessä Likkalähtöjä esimerkiksi Tyttöjen Talon vapaaehtoisille, jolloin kokemattomammat ohjaajat voisivat turvallisesti testailla eri teemojen käsittelyä. Nähtäväksi jää, riittääkö aikamme joskus tähän.

5.4.3 Prosessin keskeytyminen ennen yhteistyötahojen aineiston keruuta

Muokkasin esimieheni kanssa työtiimille lähetetyn haastattelulomakkeen pohjalta yhteistyökumppaneille suunnatun haastattelulomakkeen joulukuussa 2009. Haastattelulomake oli alun perin tarkoitus lähettää heti vuoden vaihteessa, mut-

ta se viivästyi alkuperäisestä aikataulusta parilla kuukaudella. Vuoden vaihteessa koin omassa elämässäni sarjan menetyksiä ja läheisten kuolemat veivät voimavarani viedä tätä kehittämisprosessia eteenpäin. Asetin itselleni tavoitteeksi selvittää työarjestani, ja keskityin oman itseni voimaannuttamiseen. Opin näytetyö ja siinä samalla kehittämisprosessi keskeytyivät. Kolmen hengen työyhteisömme on haavoittuvainen, ja yhdenkin jäsenen pitkä poissaolo vaikuttaa perustyön ylläpitoon.

Helmikuussa 2010 palattuani takaisin töihin lähetin lomakehaastattelun niille yhteistyökumppaneille, joiden yhteystiedot onnistuin löytämään kalenterimerkintöjeni pohjalta ja sähköposteistani. Yhteystietojen löytäminen oli vaikeaa, sillä tiesin, että Likkalähtöjä varanneita tahoja oli useita. Heidän yhteystietojaan ei ole järjestelmällisesti dokumentoitu. Tämä turhautti, sillä tiesin että monen tahon kohdalla oli tapahtunut työntekijävaihdoksia, enkä pystyisi millään tavoittamaan kaikkia tahoja. Onnistuin löytämään täydelliset ja ajanmukaiset yhteystiedot yhteensä kahdeksalle eri taholle. Palautettuja vastauksia sain sähköpostitse viideltä taholta. (LIITE 2: Sähköpostitettu haastattelulomake yhteistyökumppaneille)

Huhtikuun alulle 2010 oli sovittu toinen kehittämispalaveri, jossa oli tarkoitus käydä yhteistyökumppaneille suunnatun haastattelun vastauksia läpi. Johtuen alkuvuoden tilanteesta, minulla ei ollut vielä voimavaroja ohjata työtiimiämme syvempään reflektivaan keskusteluun. Työstin kuitenkin ensimmäisen kehittämispalaverin pohjalta vanhojen Likkalähtöpalautteiden koontia.

Kesäkuussa 2010 toteutuneessa toisessa kehittämispalaverissa keskityimme yhteistyökumppaneiden vastauksiin hieman paremmalla menestyksellä. Palautteet olivat pääsääntöisesti positiivisia ja odotusten mukaisia. Halusin kuitenkin tehdä niistä syvempää analyysiä ja peilata niitä tutkimuskysymyksiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tässä raportissa esittelemäni lopulliset tutkimuskysymykset muotoutuivat kesäkuun kehittämispalaverin jälkeen elokuussa 2010. Työni alkuperäinen nimi vaihtui ja jätin otsikosta pois markkinoinnin. Tässä vaiheessa havahduin että, kehittämisprosessin tavoitteena ei ole pelkästään Likkalähtöjen arviointi, vaan

kokonaisuutena prosessi, joka tähtää koko toimintamuodon kehittämiseen ja työtiimin osallistamiseen. Toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin näkyvänä tuloksena Likkalähtöjen teemat uudistuvat. Työtiimin näkökulmasta prosessin keskiössä ovat yhteisen kokemusmaailman ja kehittämisideoiden sanoittaminen aineiston ja kehittämispalavereiden myötä.

5.5 Yhteistyötahojen aineiston sisällönanalyysi

Syys–lokakuussa 2010 aloitin yhteistyökumppaneiden vastausten analyysin. Valitsemani aineistolähtöinen sisällönanalyysi osoittautui haasteelliseksi, sillä en ole koskaan aikaisemmin analysoinut tekstiä kuvatun kaltaisella menetelmällä. Löysin kuitenkin hyvän ohjeistuksen Jouni Tuomen (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi -kirjasta.

Yhteistyökumppaneiden vastausten analyysin ensimmäinen vaihe oli aineiston pelkistäminen. Tuomen (2009, 108–111) mukaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään aineiston lukemisen ja sisältöön perehtymisen jälkeen siitä pelkistettyjen ilmausten etsimiseen. Sijoitin aluksi kaikilta tahoilta saamani vastaukset tekstinkäsittelyohjelmalla taulukkoon niin, että jokaisen vastaajatahon vastaukset löytyivät samalta tasolta riveittäin. Luin vastauksia läpi uudelleen ja uudelleen kunnes löysin aineisto alkoi hahmottumaan minulle. Väritin samalla värillä suoraan tutkimuskysymyksiin liittyvät vastaukset ja ilmaukset, joka helpotti jatkossa aineiston ryhmittelyä. Halusin tässä raportointivaiheessa helpottaa myös lukijalle analyysin eri vaiheiden hahmottamista, joten liitin tähän raporttiin esimerkit itselleni tekemistä taulukoinneista.

Kysymykset	Vastaaja 1	Vastaaja 2	Vastaaja 3	Vastaaja 4	Vastaaja 5
Mistä sait tiedon likkalähdöistä ja onko tieto ollut mielestäsi riittävää?	Sain tiedon Likkalähdöistä tutustumiskäynnillä Tytöjen talolla. Tieto likkalähdöistä on ollut riittävää.	Sain tiedon Tyttöjen Taloilta, kun "tilasin" Marjon puhumaan tytöille omalle työpaikalleni. Tieto oli riittävää	Alun perin tiedon koko talon toiminnasta taisin saada ilmoitustaululla olleesta lehtisestä, sittemmin netistä kotisivuilta. Ehkäpä pontevammin näitä likkalähtöjä voisi kouluille markkinoida, jos niihin on mahdollisuus toiminnasta loikaista resursseja. Luulen, että suurempikin osa tamperelaisista opettajista olisi kiinnostunut likkalähdöistä jos vain tietäisivät niistä.	sain tiedon muistaakseni tutustumiskäynnillä, jolla oli oman kunnan työntekijöitä, jotka toimivat nuorten parissa nettisivuilla on sopivan tiivis ja riittävän valaiseva esittely Likkalähdöistä, eli itselleni tieto on ollut riittävää; toisaalta Likkalähtöjä on tullut tehtyä sen verran, että ne ovat tulleet jo "rutiiniksi"	Sain tiedon tyttöreitän, joka oli siellä Hoikan opiston järjestämässä tutustumistapahtuma ssa. hän vinkkasi, että minunkin kannattaisi käydä siellä opiskelijoiden kanssa.
Mikä nykyisissä LL on ollut hyvää?	Mielestäni lähestymistapa oli ihailtavaa. Tytöistä huomasi, että he unoivat	Asioiden käsittely tapa. keskustelut, toiminnalliset, harjoitteellia	Toiminnallisuus ja kouluympäristöön verrattuna erilainen oppimisympäristö. ajankohtaiset aiheet	tytöt ovat tosi innoissaan aina; teemat ovat aina tyttöjä kiinnostavia ja heidän elämäänsä tavalla tai toisella liippaavia; inse ei luurunut niin ainakin	Toiminnallisuus ihan ehdottomasti sekä aiheiden koskettavuus

KUVA 1. Esimerkki yhteistyökumppaneiden vastausten värikoodaamisesta

Lähdin pelkistämään eli redusoimaan analysoitavaa tietoa kysymys kysymykseltä. Tuomen (2009, 108–109) mukaan aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistosta pelkistetään tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Etsin kysymys kysymykseltä yhteyksiä ja vastauksia kehittämissessin tutkimuskysymyksiin ja yhteyksiä teoreettiseen viitekehykseen, joka toiminnan taustalla vaikuttaa. Näistä ilmauksista, lauseista tai ajatuskokonaisuuksista muodostui tutkimuksessa käyttämäni analyysiyksiköt.

Alkuperäisilmaukset: "Mikä nykyisissä Likkalähdöissä on ollut hyvää?"	Pelkistetty ilmaus.
"Mielestäni lähestymistapa oli ihailtavaa. Tytöistä huomasin, että he voivat puhua vakavistakin asioista. Myöskin se että on Likkalähdöissä ollut tilan vakavaan asioihin suhtauduttin oikealla asella, tilanteeseen sopivalla huumorilla."	Teemojen käsittelyn lähestymistapa huuää.Työotekääq oma henkilökohtainen lähestymistapa Tilanneherkkyys
"Asioiden käsittely tapa (keskustelut, toiminnalliset harjoitteet) ja ympäristö."	Toiminnalliset menetelmät Tyttöjen Talo ympäristönä
"Toiminnallisuus ja kouluympäristöön verrattuna erilainen oppimisympäristö. Ajankohtaiset aiheet nimenomaan tyttöjen ikää ja kehitystasoa ajatellen"	Välittöä ja tuvallaan Toiminnalliset menetelmät. Ajankohtaisuus ja kehitystasoa vastaa aiheen käsittely
"tytöt ovat tosi innoissaan aina; teemat ovat aina tyttöjä kiinnostavia ja heidän elämänsä"	Tyttöjen motivoituminen kiinnostaviin aiheisiin ja vuorovaikutus

asioita, mutta Likkalähdöillä tytöt saavat itse pohkia asioita ja keksä ei "kaadeta" hirskaan (ehkä sekin auttaa, että tytöt tietävät, että koetta ei ole tulossa;))"	Valistuksesta Sukupuolisensitiivinen lähestyminen tyttöyteen
"en ole ollut muiden kuin Marjon järjestämällä Likkalähdöillä, mutta tykkään Marjon tavasta ottaa kontakia työhöni"	Kohtaaminen
"teemoissa on sellaisia näkökulmia, joita itse ei ole tullut ajatelleeksi omassa työssä, vaikka usein samoja asioita oppilaiden kanssa käsittelee, sen vuoksi yleensä Likkalähdöillä on itsellekin aina jotain uutta"	Uusia näkökulmia teemoihin myös ohjaajalle Sukupuolisensitiivisyys
"Toiminnallisuus ihan ehdottomasti sekä aiheiden koskettavuus"	Toiminnalliset menetelmät Tyttöjä koskettavat aiheet

KUVA 2. Esimerkki alkuperäisilmausten redusoinnista

Redusoin kaikki kysymykset, ja kirjoitin alkuperäisestä poimitut pelkistetyt ilmaukset omaksi taulukokseen. Tuomen (2009, 111) mallia hyödyntäen muokkamaassani kuvassa kolme, esittelen pelkistettyjen ilmausten ryhmittelyn alaluokkiin. Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä etsin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia pelkistetyistä alkuperäisilmauksista.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka (Yhteys teoreettiseen viitekehykseen)	Päälouokka ANALYYSI (Tutkimuskysymyksiin vertailu)
Teemojen käsittelyn lähestymistapa hyvää. Toiminnalliset menetelmät Työntekijän oma henkilökohtainen lähestymistapa Tilanneherkkyys Toiminnalliset menetelmät. Toiminnalliset menetelmät eroavat terveystiedon tunneista perinteisestä valituksesta Toiminnalliset menetelmät	OSALLISTAVA JA TOIMINNALLINEN LÄHESTYMISTAPA		
Tyttöjen Talo ympäristönä Viihtyisä ja turvallinen ympäristö. Tyttöjä koskettavat aiheet	TURVALLINEN JA VIIHTYISÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖ		
Ajankohtaisuus ja kehitystasoa vastaa aiheen käsittely Sukupuolisensitiivinen lähestyminen tyttötyteen	YKSILLÖLLINEN TEEMAN KÄSITTELY		

KUVA 3. Esimerkki aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä

Aineiston abstrahoinnissa eli käsitteellistämisessä erittelin tutkimuskysymysten kannalta olennaisen tiedon. Valitun tiedon perusteella muodostin teoreettisia käsitteitä. Sisällönanalyysi eteni tyttötyön teoreettisiin käsitteisiin ja tekemiini johtopäätöksiin.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka (Yhteys teoreettiseen viitekehykseen)	ANALYYSI (Tutkimuskysymyksiin vertailu)
Teemojen käsittelyn lähestymistapa hyvää Toiminnalliset menetelmät Työntekijän oma henkilökohtainen lähestymistapa Tilanneherkkyys Toiminnalliset menetelmät. Toiminnalliset menetelmät eroavat terveystiedon tunneista perinteisestä valituksesta Toiminnalliset menetelmät	OSALLISTAVA JA TOIMINNALLINEN LÄHESTYMISTAPA	<ul style="list-style-type: none"> Sukupuolisensitiivinen tyttötyön menetelmä 	Yhteistyökumppaneiden tyytyväisyys erityisesti toiminnallisten sukupuolisensitiivisten menetelmien käytöstä sai erityishuomiota
Tyttöjen Talo ympäristönä Viihtyisä ja turvallinen ympäristö. Tyttöjä koskettavat aiheet	TURVALLINEN JA VIIHTYISÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖ	<ul style="list-style-type: none"> Erityinen toimintaympäristö ja yhteisöllisyys 	Toimintaympäristönä Tyttöjen Talo tarjoaa ainutlaatuisen paikan

KUVA 4. Esimerkki "Mikä Likkälähdöissä on ollut hyvää" -kysymyksen abstrahoinnista eli käsitteellistämisestä

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Tuomen (2009) mukaan sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellistä näkemystä tutkittavasta ilmiöstä.

5.5.1 Johtopäätökset aineiston analyysistä

Yhteistyötahojen aineiston pohjalta voi sanoa varmuudella, että he ovat todella tyytyväisiä nykyiseenkin toimintamuotoon. Konkreettisia kehittämisen kohteita olivat teemojen lisääminen. Yhteistyökumppanit olivat erityisen tyytyväisiä sukupuolisensitiivisten toiminnallisten menetelmien käyttöön.

He korostivat myös erityisen toimintaympäristön merkitystä: Tyttöjen Talo tarjoaa ainutlaatuisen paikan tytöille kohdata omaa tyttöyttään ja pohtia naiseksi kasvua turvallisessa ilmapiirissä.

Ryhmäkohtaisesti suunnitellut Likkalähdöt palvelevat yksilöllisesti ryhmiä, jolloin mahdollistuu kohderyhmän erityistarpeiden huomioiminen. Yhteistyötahojen edustajien mielestä juuri tämä yksilöllinen ryhmien vastaanotto vaikutti siihen, että he ovat tuoneet erilaisia ryhmiä Talolle. Positiivisena kokemuksena heillä oli myös tyttöjen aito kohtaaminen.

Havaintojeni ja aineiston analyysin pohjalta yhteistyökumppanit arvostivat sukupuolisensitiivisen työtavan tunnetuksi tekemistä tytöille. Tahojen edustajat kokivat myös oma tietonsa lisääntyneen sukupuolisensitiivisestä lähestymistavasta, joka ohjaa Likkalähtöjen teemojen suunnittelua. Tyttöjen Talon asiantuntijuutta ja erilaisia toiminnallisia työmenetelmiä teemojen käsittelyssä arvostettiin. Talon asiantuntijuus esimerkiksi seksuaalisen väkivallan teeman käsittelyssä nostettiin erityisen huomion kohteeksi, sillä vastaavaa mahdollisuutta aiheen käsittelyyn ei ole tarjolla muualla. Myös tyttöjen rohkaistuminen pohtimaan omaa itseään ja elämäänsä teemojen kautta oli tärkeänä syynä Likkalähtöjen varaamisessa.

Aineiston pohjalta oli helppo tehdä johtopäätös, että yhteistyökumppanit arvostivat Likkalähtöjä myös osallistavana oppimistapahtuma. Teemojen käsittelyn

koettiin tukevan tyttöjä pohtimaan omaa elämäänsä ja tarjoavan heille uusia näkökulmia erityisesti tytöille tärkeistä asioista. Likkälähdöt määriteltiin kokemukselliseksi oppimistuokioksi, jonka kautta ryhmälle avautui mahdollisuus pohdita asioita omassa elämässään ja yleisellä tasolla syvemmin. Toimintamuoto on mahdollistanut luottamuksellisia ja avoimia keskusteluita erityisessä toimintaympäristössä, mihin muuten ryhmällä ei olisi ollut mahdollisuutta. Yhteistyötahojen edustajat arvostivat myös sitä, että heidän ja omien ryhmäläistensä yhteisen kokemuksen kautta heidän keskinäinen suhteensa oli parantunut.

5.5.2 Reflektointia aineiston analyysistä ja prosessista

Yhteistyötahoille lähetetyn haastattelulomakkeen kaikki kysymykset eivät olleet kehittämisprosessin kannalta olennaisia. Esimerkiksi haastattelulomakkeen ensimmäinen kysymys oli jo lähtökohtaisesti tarpeeton. Ne tahot, joille lomakkeen olin lähettänyt, olivat jo tietoisia Likkälähdöistä ja heillä oli kokemusta useista Likkälähdöistä.

Vasta aineiston analysointivaiheessa havaitsin, että minun olisi kannattanut testata haastattelulomakkeen avoimia kysymyksiä ennakoon. Avointen kysymysten muoto ja tarkoituksenmukaisuus olisi näin ehkä tarkentunut. Olisin voinut saada tutkimuskysymyksiin vastauksia vähemmällä määrällä avoimia kysymyksiä.

Aineisto ei sinällään tuottanut minulle itselleni yllätyksiä, sillä olin tavannut henkilökohtaisesti useaan otteeseen kaikki vastaajat tahot Likkälähdöissä ja keskustellut heidän kanssaan. Työtiimilleni aineisto kuitenkin avasi yhteistyötahojen kokemuksia ja mielipiteitä eri tasolla: yhteistyötahojen mukaan ottaminen tähän kehittämisprosessiin oli oikea ratkaisu.

5.6 Likkälähtöpalauteaineiston rajausta ja analysointi

Valitsin vuosien 2008–2010 aikana toteutuneiden Likkälähtöjen palautelomakkeet. Palautelomake on vuosien varrella hieman muokkautunut, ja tästä syystä rajasin aikaisempien vuosien palautelomakkeet tämän tutkimuksen aineiston

ulkopuolelle. Toivoin palautteiden tuovan kehittämisprosessiin ja erityisesti työtiimilleni oleellista tietoa siitä, mikä kokemus Likkalähtöihin osallistuneilla nuorilla on teemoista ja niiden käsittelystä.

Yhteensä Likkalähtöjä oli järjestetty vuosien 2008–2010 aikana 13 kertaa, ja palautelomakkeita oli 108 kappaletta. Osa Likkalähtöjen palautelomakkeen kysymyksistä on avoimia, joten valitsin yhden näistä kysymyksistä aineistoksi. Valitsemani kysymys oli ”Mikä Tyttöjen Talon toiminnassa kiinnostaa sinua?” Kysymyksen tarkasteleminen ja analysointi antaisi sekä tutkimuskysymysten että työtiimiltäni nousseiden toiveiden mukaisia vastauksia siihen, mikä merkitys Likkalähdöillä oli talon toiminnan esittelyn näkökulmasta ja mikä ryhmäläisiä Talon toiminnassa kiinnostaa. Analysoin edellä mainitun avoimen kysymyksen vastauksia sisällön analyysin keinoja hyödyntäen.

Likkalähtöjen teemojen aiheet ja sisällöt nousivat toistuvasti esille kehittämispalavereissa, kun pohdimme asiakastyytyväisyyttä. Alustavasti rajaamani Likkalähtöjen aineisto olisi kasvanut valtavaksi jos en olisi rajannut sitä lisää teemoihin liittyvää asiakasarviointia varten. Valitsin teemojen arviointiin liittyväksi aineistoksi keväällä 2010 järjestettyjen Likkalähtöjen palautelomakkeiden ensimmäisen kohdan. Siinä mitataan ryhmäläisten mielipidettä teemasta asteikolla 1–6, jossa 1 (= tylsä) ja 6 (= mielenkiintoinen). Kevään 2010 aikana toteutettiin neljä Likkalähtöä, joista kerättiin 43 kappaletta palautelomakkeita. Asteikkokysymyksestä tein yhteenvedon, jossa laskin vastaajien antaman numeerisen keski-arvon teemalle. Kvalitatiivisena analyysin tuloksena kokosin myös perustelut, miksi.

Avoimeen kysymykseen kohdentuvan aineiston analyysin redusointi vaiheessa karsin aineistosta epäolennaisen materiaalin pois ja valitsin tutkimuskysymykseen liittyviä ilmauksia ja lauseita. Seuraavaksi etenin aineiston ryhmittelyyn, jossa teemoittelin eri otsikoiden alle samalla värillä tutkimuskysymykseen vastauksia mahdollisesti antavat ilmaukset. Klusteroinnissa ryhmittelin alkuperäisilmaukset eri värien perusteella omien otsikoiden alle. Ryhmittelin samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset ja ajatuskokonaisuudet, jonka jälkeen nimesin luokan sisältöä kuvaavalla otsikolla.

Mikä Tyttöjen Talon toiminnassa kiinnostaa sinua?

"AJANVIETTO

Miten aikaa saa viettää. Täällä on mukavaa, kun saa olla rennosti...
Siellä voi käyttää aikaansa
"Kavereiden kanssa oleminen, juttelu, kokkaus
oikeastaan se yhdessäolo ja turvan tunne"
No muiden ihmisten seura ja yhdessäolo..."

"YHTEISÖLLISYYS"

On vaan tyttöjä.
"Että tehdään asioita yhdessä, tutustuu uusiin ihmisiin, käy vanhempaakin tyttöä" ettei ole vain yläasteikäisiä
Uusien ihmisten tapaaminen
"Se, että pystyisi tapaamaan samanhenkisiä ihmisiä"
"Hyvä idea perustaa johon erityisesti nämä maahanmuuttajat voivat tulla"

TALON TOIMINTAMUODOT

Erilaiset ryhmät
"Keskusteluryhmät
"Vapaat ryhmät ja apuryhmät
"Eri aiheisiin painottavat ryhmät, eri teemoihin koostuvat illat (ruoanlaitto, elokuvat jne...)"
"Ryhmät, yksilökäynnit
"Oikeastaan monet ryhmät kuulosti kiinnostavilta mut kädentaidot olis ehkä se mun juttu"
"Tanssiryhmä"
"Leffaillat ja käsityöt... parisuhdeasiat!!!!"
"Vapaa ilta, ja se kokkausilta"
Myön kädentöyt ovat mukava juttu!
"Keskusteluryhmät
"Elokuvaryhmä"
"Ruoanlaitto"
"Elokuvailta"
"Ryhmätoiminnasta, tanssi- ja taideryhmät kuulostivat kivoilta"
"Elokuvailta, kädentaitoilta"
"Keskusteluryhmät"
"Halloweenit etc. pipalot"

KESKUSTELU LUOTTAMUKSELLISUUS KOHTAAMINEN

"Voi puhua avoimesti omista ongelmistaan!
"Että voi tulla puhumaan Keskustelu jne..."
"Puheenaiheet esim. seksuaalisuuteen ja seurusteluun liittyen..."
"Voi puhua kaikista asioista"
"Tuetaan ja keskustellaan kaikista asioista."
"Haluaisin päästä jollekin keskustelemaan"
"Et voi tulla puhuun"
"Siinä käsitellään tytöille ja naisille tärkeitä asioita"
"Voi keskustella kaikesta"
"Keskustelu"
"Voi jutella asioistaan ja murheistaan vapaasti ja saa muilta tukea"
"On joku jolle puhua."
"Että jos tulee joku ongelma tietää minne voi tulla"

KUVA 5. Esimerkki Likkälähtö-palautteiden värikoodaamisesta ja teemoittelusta

Aineiston alaluokkien teemoiksi nousivat: ajanvietto, yhteisöllisyys, talon toimintamuodot, keskustelu ja luottamuksellinen kohtaaminen, naiseksi kasvaminen, kasvatuksellinen tuokio ja tiedon lisääntyminen, Tyttöjen Talo erityisenä toimintaympäristönä ja talon tunnelma. Alaluokkien teemojen nimeämisessä hyödynsin tyttötyön teoreettista viitekehystä.

Alkuperäinen ilmaus/lause "Mikä talon toiminnassa kiinnostaa minua"	Pelkistetty	Alaluokka	Yläluokka/ yhteys teoriaan	Analyysi/ Johtopäätökset
<p>Miten aikaa saa viettää. Täällä on mukavaa, kun saa olla rennosti..."</p> <p>Siellä voi käyttää aikaansa</p> <p>"Kavereiden kanssa oleminen, juttelu, kokkaus</p> <p>oikeastaan se yhdessäolo ja turvan tunne"</p> <p>No muiden ihmisten seura ja yhdessäolo..."</p>	<p>Rentoa yhdessäoloa</p> <p>Yhdessä tekeminen</p>	<p>AJANVIETTO</p>	<p>Yhteisöllisyys ja kohtaaminen</p>	<p>Likkälähtöihin osallistuneet tytöt olivat palautteessaan huomioineet erityisesti Talon toimintaa ohjaavan sukupuolisensitiivisen tyttötyön ja Tyttöjen Talon tarjoaman erityisen toimintaympäristön yhteisöllisyyden</p>
<p>On vaan tyttöjä."</p>	<p>Tyttöys</p>	<p>YHTEISÖLLISYYS"</p>		

KUVA 6. Esimerkki Likkälähtö-palautteen aineistoanalyysin etenemisestä johtopäätöksiin.

Analyysin jälkeen huomasin, että alaluokilla on selkeä yhteys Talon sukupuolisensitiivistä sosiaalista nuorisotyötä ohjaavaan teoreettiseen viitekehykseen. Olisin voinut analysoida aineiston myös teorialähtöisen sisällönanalyysin pohjalta. Perehtyessäni Tuomen (2009) Laadullisen aineiston analyysiin tutustuin myös tähän laadullisen aineiston analyysin malliin. Lähtökohdiltaan teorialähtöinen sisällönanalyysi etenee Tuomen (2009, 97.) mukaan kuten aineistolähtöinen analyysikin. Ero tulee esille siinä, miten empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Keskeistä tässä analyysimallissa on se, poimiiko tutkija aineistosta asioita tai ilmauksia alun alkaen tietyn ”teorian” mukaan vai lähestyykö hän aineistoa sen omilla ehdoilla ja vasta analyysin edetessä pakottaa sen tiettyyn sopivaksi katsomaansa ”teoriaan”. Aineiston pohjalta rakennetuissa johtopäätöksissä näkyy selkeä yhteys teoreettiseen viitekehykseen, mutta keskiössä ovat ennen kaikkea asiakkaiden kokemukset ja tyytyväisyys.

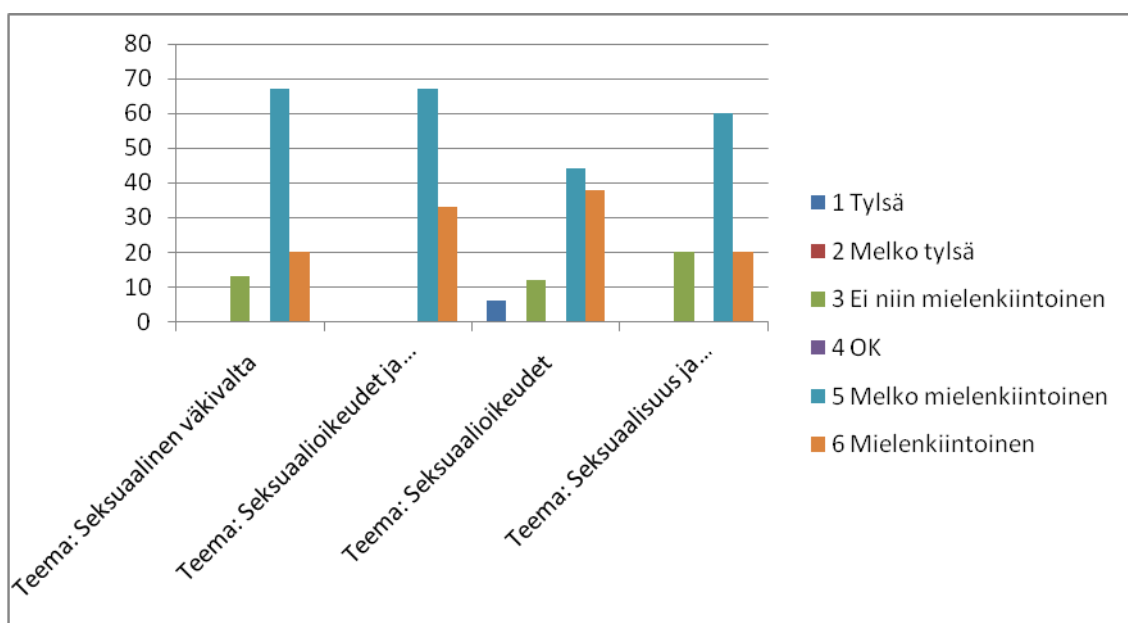
Esitän keväällä 2010 toteutuneiden neljän Likkälähdön lomakepalautteiden tulokset laadulliselle tutkimukselle epätyyppilliseen tapaan. Valitsin aineistoksi kohdan, jossa osallistujat arvioivat teeman mielenkiintoisuutta asteikolla 1(= tylsä)–6 (= mielenkiintoinen). Halusin selkiyttää lukijalle, millä tavalla osallistujat olivat kokeneet eri teemat muuntamalla palautteet helposti luettaviksi numeerista keskiarvoa esittäviksi taulukoiksi. Neljään rajaamaani Likkälähtöön osallistui eri määrä osallistujia, joten muunsin tulokset Excel-taulukossa prosenteiksi, että tulokset olisivat helpommin vertailtavissa.

TAULUKKO 1. Likkälähtöihin osallistuneiden mielipide teemojen mielenkiintoisuudesta asteikolla 1-6.

Mitä mieltä osallistujat ovat teemasta asteikolla 1–6	Teema 1	Teema 2	Teema 3	Teema 4
1 Tylsä			6 %	
2 Melko tylsä				
3 Ei niin mielenkiintoinen	13 %		12 %	20 %
4 OK				
5 Melko mielenkiintoinen	67 %	67 %	44 %	60 %
6 Mielenkiintoinen	20 %	33 %	38 %	20 %
	(n= 15) 100%	(n=6) 100%	(n=16) 100%	(n=5) 100%
Teema 1: Seksuaalinen väkivalta				
Teema 2: Seksuaalioikeudet ja median paineet				
Teema 3: Seksuaalioikeudet				
Teema 4: Seksuaalisuus ja seurustelu				

Kaikkien neljän teeman kohdalla eniten valittu vaihtoehto teeman mielenkiintoisuuden arvioinnista oli 5 (= melko mielenkiintoinen) tai 6(= mielenkiintoinen). Perusteluina mainittiin, että aihe oli sellainen josta sai uutta tietoa eikä se pitkästytännyt. Teeman käsittely nosti esille uusia näkökulmia ja asiaa käsiteltiin monipuolisesti avoimesti keskustellen. Palautteissa oli myös mainintoja, että teema oli koskettanut omaa elämää ja aihe oli ajankohtainen sekä mielenkiintoisesti ohjattu kokonaisuus.

TAULUKKO 2. Likkälähtöihin osallistuneiden mielipide teemojen mielenkiintoisuudesta asteikolla 1–6 (n= 42) pylväsdiagrammina esitettynä

Erityisesti teemojen käsittelyn toiminnallisuus ja omaa ikäryhmää koskettavat aiheet nostivat vastaajien yleisarvosanaa. Huonomman arvosanan tai teeman mielenkiintoisuuden arvion rastittaneet perustelivat omaa kantaansa sillä, että eivät itse olleet saaneet päättää aihetta tai aihe ei ollut heidän mielestään kovin kiva.

5.6.1 Johtopäätökset Likkälähtö-aineiston analyysistä

Asiakaspalautteen pohjalta voi sanoa, että Talon toiminnan esittely on jäänyt hyvin monen Likkälähtöön osallistuneen mieleen. Alkuperäisissä ilmauksissa oli kautta linjan havaittavissa juuri niitä ajankohtaisia teemoja, joita Talon toiminnan esittelyn osuudessa tytöille kerrotaan. Huomionarvoista oli myös se, miten hyvin tytöt olivat hahmottaneet itselleen talon toimintaa ohjaavan sukupuolisensitiivisen työn lähtökohdat: aito kohtaaminen ja tyttöjen jutut keskiössä. Vaikka moni heistä kirjasi palautteisiin olevansa kiinnostunut tietyistä talon toimintamuodoista, oli selvää, että varsinaisena tyttöjen tuloväylänä Likkälähdöt eivät hyvästä palautteestaan huolimatta toimineet.

KUVIO 4. Likkälähtö-aineiston avoimen kysymyksen analyysin teemat

Aineistosta ilmeni, että monelle tytölle käynti oli ollut mieluinen ja mieleenpainuva. Se oli herättänyt uusia ajatuksia ja antanut mahdollisuuden vaikeidenkin asioiden käsittelyyn omassa ryhmässä. Aineistossa viitattiin myös siihen, että tyttö voisi tulla joskus juttelemaan omista henkilökohtaisista asioistaan. Tämä palaute vastasi sitä käsitystä, joka minulle oli vuosien varrella syntynyt Likkalähtöjen kautta ohjautuvista asiakkaista. Ohjautuminen on satunnaista, mutta jos näin tapahtuu, niin tyttö yleensä ottaa yhteyttä yksilötyön tarpeessa.

Likkalähtöihin osallistuneet tytöt olivat palautteessaan huomioineet erityisesti Talon toimintaa ohjaavan sukupuolisensitiivisen tyttötyön ja Tyttöjen Talon tarjoaman erityisen toimintaympäristön yhteisöllisyyden. Mieleenpainuvia ja kiinnostavimmiksi talon toiminnoiksi he mainitsivat erityisesti Talon avoimessa toiminnassa harrastepainotteiset aktiviteetit.

Tytöt kokivat talon turvallisena ympäristönä, jossa kaikilla oli mahdollisuus ilmaista omia mielipiteitään. Osalle talon toiminnasta nousi erityisen tärkeäksi toimintamuodoksi yksilökeskusteluiden mahdollisuus, johon viitattiin useassa eri vastauksessa. Keskusteluun liittyen tytöt tarkensivat myös, luottamuksellisuuden merkitystä ja sitä, että joku on aidosti kiinnostunut heidän asioistaan. Tyttöjen Talo avautui heille paikkana, josta voi tulla hakemaan henkilökohtaista apua kaikkiin mieltä askarruttaviin asioihin.

Naiseksi kasvun tukeminen sukupuolisensitiivisessä viitekehyksessä on Talon toiminnan keskiössä. Tytöt nostivat asiallisen tiedon naiseuteen ja omaan seksuaalisuuteensa liittyen yhdeksi perusteeksi mikä talon toiminnassa voisi kiinnostaa ja miksi tulla mukaan toimintaan. Turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin imagon luominen talolle on onnistunut. Tämä konkretisoitui monista vastauksista siinä, miten yllättyneitä he olivat oman ryhmänsä teemaan paneutumiseen ja avoimeen vuoropuheluun mitä he kävivät. Niin sanotun matalankynnyksen -toiminnan mielikuva oli monella vastanneista mielessä, he kokivat Talon helpoksi paikaksi tulla.

5.6.2 Tutkijan reflektointia aineiston analyysistä

Vaikka Likkalähtöjen asiakaspalaute oli pääosin positiivista, myös poikkeuksia löytyi. Kaikki tytöt eivät innostu osallistavista toiminnallisista menetelmistä, rohkeudesta ja turvallisesta ilmapiiristä huolimatta, sekin on vain hyväksyttävä. Jokaisen tytön tulisi saada rauhassa totutella henkilökohtaista aktiivisuutta vaativaan työskentelyyn. Osallistavassa prosessissa toiminnallisuuden tasoa voi säädellä ryhmän tarpeiden ja toiveiden mukaan, sillä ryhmän kuunteleminen on työskentelyn onnistumisen kannalta kaikkein tärkeintä. Aineistosta nousi erona positiiviseen palautteeseen maininnat liiallisesta keskustelusta. Ohjaajan rooli on siis todella haastava. Hän joutuu refleктоimaan ja suuntaamaan toimintaansa koko ajan kuunnellen ryhmästä nousevia signaaleja, ja siitä huolimatta menetelmät eivät kiinnosta kaikkia. Osallistavan prosessin aikana syntyy myös monenlaisia erilaisia rooleja, joissa kukin toimii sellaisen osallisuuden tasolla, jonka sillä hetkellä kokee itselleen sopivaksi. (Enoranta 2007, 119.)

Tässä toimintatutkimuksellisessa kehittämisprosessissa Likkalähtöjen asiakaspalautteesta nousi esiin hyvin juuri noihin tyttöyden ja naiseuden teemoihin liittyviä esimerkkejä. Sukupuolisensitiivinen viitekehys näkyy siis myös aineistossa ja sen analyysissä.

Likkalähtöpalautteiden aineistosta ei tullut minulle tutkijana yllätyksiä vastaan, johtuen ehkä siitä, että olen käynyt palautteet läpi jokaisen Likkalähdön jälkeen. Toivon että analyysin esittely työtiimilleni selkiinnyttää myös heidän kokemukseen Likkalähtöjen merkityksestä asiakkaiden näkökulmasta.

5.6.3 Likkalähtö-teemojen nimiuudistus

Ensimmäisessä kehittämispalaverissa keväällä 2010 tehtäväkseni annettiin Likkalähtöteemojen nimien uudistaminen. Kehittämisprosessin keskeytyminen keväällä 2010 viivästytti tätä työtä ja palasin nimien uudistamiseen vasta syksyllä 2010.

Likkalähtöjen teemoja on alun perin ollut viisi: 1) Tytöt ja media, 2) Syöminen ja syömättömyys, 3) Seurustelu, 4) Seksuaalisuus ja 5) Naiseksi kasvaminen. Seksuaalinen väkivalta kuudes teema lisättiin alkuperäisiin kysynnän vuoksi. Teemojen ajankohtaisuus ja niiden teemojen spesifiys nousi keskustelun aiheeksi: teemojen nimiin kaivattiin päivitystä ja aiheisiin tiukempaa rajausta. Eri-tyisen haasteelliseksi koettiin seksuaalisuuteen liittyvät teemat, joiden suunnittelusta ja ohjaamisesta minä olin täysin vastannut.

Seuraavassa kuviossa esittelen yhteenvetona Likkalähtö teemojen nimiuudistuksen prosessin ensimmäisen vaiheen, jonka lähetin työtiimilleni toisen haastattelulomakkeen yhteydessä. Käsittelimme nimiehdotuksiani kolmannessa kehittämispalaverissa syyskuussa 2010.

KUVIO 5. Oma ehdotukseni Likkalähtöteemojen nimiuudistukseen

Ulkonäköpaineet -teema koettiin liian negatiiviseksi ja ongelmalähtöiseksi. Halusimme kaikkien teemojen nimien olevan yhtä neutraaleja. Seksuaalisuus teeman muuttamisella seksuaalioikeudeksi halusin tarkentaa laajaa seksuaalisuus määritelmää, mutta kehittämispalaverin aikana käydyssä keskustelussa pää-

dyimme kuitenkin jättämään vanhan nimen. Lopulliseksi uudeksi nimiehdotukseksi muotoutuivat seuraavan kuvion esittämät nimet.

KUVIO 6. Likkälähti-teemojen nimiuudistuksen viimeinen vaihe

Viimeisessä kuviossa on huomioitu työtiimin kommentit ja ehdotukset. Monikulttuurisuus on lisääntynyt talon kävijöissä paljon viime vuosien aikana, mutta siihen liittyvää omaa erityisteemaa ei ole. Päädyimme siihen, että lisäämme sen uusiin Likkälähti-teemoihin. Näkökulmana uudessa teemassa voisi olla esimerkiksi sopeutuminen uuteen kulttuuriin tyttönä. Maahanmuuttajataustaisille ryhmille talon esittely on haasteellista pelkästään kielen takia, joten teeman käsitteilyssä tulisi ottaa huomioon erityisesti selkokieliisyys.

Teemojen nimien uudistaminen ei ollut aivan yksinkertainen tehtävä, sillä työtiimini kanssa aiheesta keskustellessani huomasin jälleen, miten yksilöllisesti jokainen työntekijä kokee teeman nimen määrittelemän sisällön. Ajattelin, että jos nimet olisivat kuvaavampia kuin nykyiset laajoja kokonaisuuksia käsittävät nimet Likkälähdön ohjaajan oli helpompi suunnitella toiminnallinen osuus.

Ensimmäisinä vuosina suosituimpia teemoja olivat naiseksi kasvu ja media -aiheiset Likkälähdöt, mutta viime vuosina selkeästi eniten on varattu seksuaalisuuteen liittyviä Likkälähtiä. Tästä syystä heräsi kysymys pystyvätkö kaikki työntekijät ohjaamaan kaikkia teemoja? Seksuaalinen väkivalta nostettiin erityisesti yhdeksi ongelmaksi, sillä aiheen käsittely vaati todellakin erityistä ammattitaitoa ja kokemusta. Teemojen nimien spesifiointi esimerkiksi seksuaalisuusteeman kohdalla pelkäksi seksuaalioikeudet -teemaksi mahdollistaisi, että myös ohjaaja, jolla ei ole niin vahvaa tietämystä ja kokemusta seksuaalisuusteeman

laajasta käsittelystä, voisi keskittyä pelkästään seksuaalioikeuksien käsittelyyn Likkalähtöjen toiminnallisessa osuudessa

5.7 Toinen haastattelulomakekierros työtiimille

Lähetin elokuussa 2010 vielä toisen haastattelulomakkeen työtiimilleni. Oma motiiviini lähettää vielä tämä toinen haastattelulomake työtiimilleni liittyi siihen, että halusin avointen kysymysten kautta tehdä työtiimille näkyväksi omaa ajatteluprosessiani. Olin johdatellut avoimet kysymykset, ensimmäisen haastattelulomakkeen ja vastausten sekä kehittämisprosessiin liittyvien omien ajatusteni ja havaintojeni pohjalta. Avoimet kysymykset eivät olleet siis puhtaita kysymyksiä, vaan niissä näkyi omia johtopäätöksiäni aineiston pohjalta. Halusin tarkentaa vielä itselleni nousseita käsityksiä ja johtopäätöksiä ennen tutkimusraportin lopullista kirjoittamisprosessin päätöstä. (LIITE 4 Toinen sähköpostitettu haastattelulomake työtiimille)

Neljäs kehittämispalaveri oli lokakuussa 2010, jolloin käsitelimme uudistuvien Likkalähtö-teemojen nimiä. Minulla oli käytössäni keskustelua ohjaavana runkona toisen työtiimin jäsenen kirjalliset vastaukset sekä omat muistiinpanoni edellisestä kehittämispalaverista. Tässä viimeisessä kehittämispalaverissa kirjaimieni muistiinpanojen avulla hahmottelin itselleni kokonaiskuvaa kehittämisprosessin vaikutuksista ja työtiimin näkemyksistä.

5.7.1 Alustavat johtopäätökset kehittämispalaverin pohjalta

Koko tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin yksi tutkimuskysymys oli selvittää Likkalähtöjen merkitystä talon nykyisen toiminnan kannalta työyhteisön näkökulmasta. Työtiimin kehittämisprosessiin sitoutuminen ja toteutuneet neljä kehittämispalaveria ovat mahdollistaneet työtiimille uuden areenan keskustella toimintamuodosta ja sen kehittämisestä. Työntekijöillä oli ennen kehittämisprosessia erilainen kosketuspinta Likkalähtöihin: suunnittelu ja toteutus eivät jakaantuneet tasan kaikkien työtiimin jäsenten välille.

Kehittämisosprosessin aikana käsitys Likkalähtöjen merkityksestä on uudistunut ja yhdenmukaistunut. Kehittämispalaverien kautta yhteinen aika ja keskustelu ovat lisääntyneet. Likkalähtöjen ohjaus ei periaatteessa ole erityisesti kenenkään yksittäisen työntekijän toimenkuvaan kuuluvaa, mutta kehittämispalaverissa keskusteltiin muun muassa siitä, miten tulevaisuudessa Likkalähtöjen toteuttaminen voisi jakaantua selkeämmin eri työntekijöille.

Eri kehittämispalaverissa, kuten myös tässä viimeisessä, keskusteltiin työntekijäresursseista. Resurssien vähyys nostettiin ongelmaksi aina kun sivuttiin Likkalähtöjen kysyntää ja tarjontaa. Likkalähtöjen markkinointi putosi pois tästä kehittämisprosessista jo alkuvaiheessa, mutta työtiimin keskusteluissa se esiintyi vielä loppuvaiheessa. Tyttöjen Talon työn perustehtävän toteuttaminen on jo itsessään kuormittavaa, sillä Talon arki voi olla pienellä työtiimillä kiireistä. Joten markkinoinnin lisäämisen koettiin lisäävän myös työn kuormittavuutta. Puhuimme kuitenkin yleisellä tasolla Likkalähtöjen kohdennetusta markkinoinnista uusille kohderyhmille nimiuudistuksen jälkeen. Onko ratkaisuna sitten nettisivujen päivitys vai kohdennettu sähköpostimarkkinointi, jäi vielä päättämättä.

Tutkimuksen aineiston analyysin tuloksia läpikäydessämme kehittämispalaverissa esitettiin samoja huomioita, mitä aineistonanalyysistä oli käynyt ilmi asiakkaiden mielenkiinnon kohdentumisesta. Erilaisten harrastuspainotteisten aktiviteettien kiinnostavuus oli selkeää. Työtiimin keskusteluissa todettiin, että Likkalähtöihin osallistuneista tytöistä talolle palaavat ne, jotka kokevat toiminnan itselleen mieluiseksi. Mielekästä toimintaa voivat olla esimerkiksi avoimen toiminnan harrasteillat.

5.7.2 Viimeisen kehittämispalaverin jälkeinen reflektio

Työtiimini sitouttaminen tähän toimintatutkimukselliseen kehittämisprosessiin tapahtui ennalta sovittujen kehittämispalaverien avulla. Toimintatutkimus on toiminut omaa ja työtiimini työtä tukevana kehittämisen välineenä. Ennen kehittämisprosessin käynnistymistä olin sitä mieltä, että vain minulla on hiljaista tietoa Likkalähtö-toimintamuodon käytännöistä, mutta totesin olevani väärässä. Kaikilla meistä on hiljaista tietoa. Se on tietoa, jonka varassa osaamme toimia ja

jonka avulla ratkaisemme erilaisia ongelma- ja valintatilanteita, mutta emme osaa selittää tarkkaan, mitä teimme ja perustella miksi toimimme niin kuin toimimme. (Borgman ja Packalén 2002, 54.)

Tutkija Hannele Koivunen toi Suomeen käsitteen hiljainen tieto vuonna 1997. Koivunen käänsi Michael Polanyin käsitteen tacit knowledge hiljaiseksi tiedoksi. Polanyin mielestä tiedämme enemmän kuin osaamme kertoakaan. Hänen mielestä hiljainen tieto on prosessinomaista sosiaalista ja toiminnallista tietämistä. Hiljaista tietoa on sekä yksilöillä että työyhteisöillä. Hiljaisen tiedon välittämiseksi työyhteisöt tarvitsevat yhteistä aikaa ja avoimuutta. (Väisänen 2009, 37–38.)

Keskeisimmäksi työtiimin sitoutumisesta kertovaksi asiaksi haluaisin nostaa dialogin, jota kävimme kaikissa kehittämispalavereissa. Väisänen (2009) mukaan dialogilla tarkoitetaan yhdessä ajattelemisen tilaa: vuorovaikutusta ja kuuntelua. Se tarkoittaa keskusteluyhteyttä, jossa jokainen arvostaa toinen toistaan. Dialogisen keskustelun taito on ammatillista tietoista toimintaa. (Väisänen 2009, 11.)

Kehittämisosprosessin kannalta on olennaista, että kaikki ymmärtävät jo heti alkuvaiheessa, mistä on puhe. Dialogin kautta mekin tuotimme uusia sopimuksia ja kehittämisprosessissa huomioonotettavia näkökulmia, joista osa johti käytännön toimintamallien muuttamiseen. Kertoessamme omista kokemuksistamme opimme ymmärtämään ja kenties myös arvostamaan itseämme ja toisiamme. Vaikka pelkkä ymmärtäminen jo sinänsä voi olla vahvistava kokemus, kertomisen ja kuuntelun kautta voi myös avautua uusia näkökulmia omaan työhön.

Tämän tutkimusraportin lopullista kirjallista versiota kirjoitettaessa ensimmäinen toimintatutkimuksellinen kehittämissykli on sulkeutumassa. Kehittämispalavereissa käytyjen keskusteluiden pohjalta olemme löytäneet paljon uusia haasteita työmuodon jatkekehittämiseen. Kehittämisosprosessin loppuvaihe on edennyt lujaa vauhtia ja viimeisten kehittämispalavereiden välille ei jäänyt paljon aikaa reflektoida käytyjä keskusteluita yhdessä. Palavereihin varattu aika tuntui liian lyhyeltä ja perustyöhön panostaminen vaati veronsa tähän kehittämisprosessiin

panostukselta. Myös tulevaisuudessa aikaresurssit vaikuttavat siihen, millaisia konkreettisia muutoksia pystymme toteuttamaan.

6 KEHITTÄMISPROSESSIN ARVIOINTIA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

6.1 Kehittämisprosessin tuloksien suhde tutkimuskysymyksiin

Tämän toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin tavoitteeksi tarkentui mielikuvien ja käytännön tietojen yhtenäistäminen Likkälähdöistä työtiimimme sisällä. Alkuperäisenä lähtökohtana oli arvioida tämänhetkisen toimintamuodon toimivuutta ja merkitystä sekä kehittämisen tarpeita yhteistyötahojen palautteen pohjalta. Lopulta kehittämisprosessiin osallistuivat Tampereen Tyttöjen Talon työtiimin lisäksi Likkälähtiin osallistuneet yhteistyötahot sekä tytöt eri aineistojen muodossa. Triangulaatio mahdollisti sen, että kehittämisprosessi saavutti sille asetetut tavoitteet.

Maailma muuttuu koko ajan, joten mikään työyhteisö ei voi tuudittautua ajatukseen, ettei mitään tarvitse tai voi tehdä. Yksittäisillä työntekijöillä on eniten uupumisoireita sellaisissa työyhteisöissä, joissa ei kehitetä mitään. Yhä useammin työyhteisössä tulisi muistaa, että kehittämistyössä ”pienikin on kaunista”. Joskus on parempi lähteä liikkeelle pienistä asioista, kunhan ne tehdään yhdessä. (Mäkisalo 2004, 7.) Toimintatutkimuksen myötä on kehittynyt myös ”työntekijä oman työnsä tutkijana ja kehittäjänä” ideologia, jossa keskeisenä tavoitteena on oman työn haltuun otto ja sen näkyväksi tekeminen. Omaa työtä tutkimalla, analysoimalla ja reflektoimalla sitä voi tietoisesti kehittää. (Mäkisalo 2004, 148.)

Tämä toimintatutkimuksellinen kehittämisprosessi mahdollisti Talon työtiimille ajanoton yhden Talon toimintamuodon arviointiin ja kehittämiseen. Prosessin aikana keskiössä eivät olleet aina pelkästään Likkälähdöt, vaan kehittämisprosessin kautta kiinnitimme huomiota myös työnkuviin ja resursseihin, joiden puitteissa toimintaa toteutetaan.

Borgman ja Packalén (2002) kuvailevat prosessia tarkoitushakuisten toimintojen sarjana, joka vaatii aikaa, etenee ajassa, muuntuu ajan myötä, ja siihen sisältyvät vaiheet on kohdattava ajallaan. Prosessi-sanana alkuperä on latinankielinen sana *pro-cedere*, joka merkitsee eteenpäin kulkemista, menestymistä ja onnis-

tumista. Prosessin tuloksena syntyy uutta tietoa. Käsitteellistämisen kautta voidaan hiljainen tieto hyödyntää uudelleen ja välittää toiselle. Prosessin lopulla pyritään vaikuttamaan siihen, että kehittyneempi toimintamalli juurtuisi tai jalkautuisi toimintatutkimuksen kohteena olleeseen organisaatioon. Tätä vaihetta voidaan nimittää jälkihoidoksi, vaikka nimitys saattaa johtaa harhaan.

Aineistotriangulaatio mahdollisti kaikkiin tutkimuskysymyksiin vastausten löytämisen. Aineistojen pohjalta heräsi keskustelua ja kehittämispalaverien tuloksena myös selkeitä konkreettisia kehittämisideoita. Osaan näistä kehittämisideoista reagoitiin jo kesken kehittämisprosessia ja toisiin toivottavasti jossain vaiheessa tulevaisuudessa. Aineisto antoi vastauksia tutkimuskysymyksiin, mutta prosessin aikana kehittämispalavereissa syntyi myös uusia kysymyksiä, joihin jouduimme hakemaan vastauksia.

Mikä vaikutus kehittämisprosessilla on sitten ollut Likkalähtöihin? Konkreettisin vaikutus on näkynyt siinä, että työmuoto on nostettu yhteisen huomion keskipisteeseen. Likkalähtöteemojen nimiuudistus toteutui ja toivottavasti tulevaisuudessa Likkalähtö-teemojen sisällöllinen kehittäminen jatkuu työtiimin sitoutumisen johdosta.

6.2 Triangulaation pohjautuvia tuloksia

Tuomen ja Sarajärven mukaan triangulaatio mahdollistaa tutkijalle henkilökohtaisten ennakkoluulojen ylittämisen tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioimisessa. Yksinkertaistaen triangulaatiolla tarkoitetaan metodien, tutkijoiden, tiedonlähteiden tai teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 140–141.)

Tässä toimintatutkimuksessa triangulaation käyttöä voi perustella tutkittavan ilmiön kokonaisuuden hahmottamiseen liittyvänä perusteluna. Halusin mahdollisimman laajan ja kokonaisen kuvan Likkalähtöjen nykytilasta ja niiden kehittämisen tarpeesta. Toimintatutkimuksessa uskotaan tiedon sosiaaliseen luonteeseen, jolloin toimijoiden ja käytettyjen metodien moninaisuus vaikuttaa tiedon ja

tulosten syntyyn. Tästä näkökulmasta triangulaatio on siis perusteltua. Määrällinen ja laadullinen lähestymistapa kertovat samasta metodisesta yhteismitallisesta sosiaalisesta todellisuudesta eri asioita. Esimerkiksi Begleyn (1996) mukaan triangulaatio mahdollistaa monimuotoiset tulokset ja rikastuttaa selityksiä. Vaikka triangulaatio ei ole perusteltua pelkästään aineiston validiteetin näkökulmasta, tässä tutkimuksessa se lisää myös sitä. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 146.)

Likkälähdöillä on edelleen merkittävä rooli Talon toiminnan esittelyssä, analyysistä nousi esille vahvasti Talon perustoimintamuodot, jotka ovat sukupuolisen-sitiiviseen teoreettiseen viitekehykseen pohjautuvia. Analyysin tulokset osoittivat, että Talon sukupuolisen-sitiivinen työmalli koettiin mielenkiintoiseksi ja houkuttelevaksi. Toimintaan sitoutumista ja Talolle uudelleen hakeutumista määrittelee kuitenkin vahvasti yksilöiden omat tarpeet.

Aineiston sisällönanalyysi paljastui odottamaani työläämmäksi tavaksi työstää käyttämäni aineistoja. Olen yrittänyt antaa jokaiselle valitsemalleni aineistolle samanarvoisen roolin. Neljän eri tahon näkökulmien yhdistäminen tutkimuksen tuloksiksi olisi ollut mahdotonta ilman, että niitä kaikkia yhdistäisi sama teoreettinen viitekehys. Tässä tutkimuksessa teoreettisena viitekehyksenä toimin sukupuolisen-sitiivisyys, johon tutkimuksen aineiston analyysin tuloksia oli helppo yhdistää.

Hirsjärven (2005) mukaan tutkimuksen luotettavuutta voi lisätä käyttämällä useita menetelmiä tai aineistoja. Hän kuvaa Denzinin (1970) teoriaa triangulaatio on jaoteltu neljään eri tyyppiin: 1) metodologiseen tai metodiseen, 2) tutkijatriangulaatioon, 3) teoreettisesta triangulaatiosta ja 4) aineistotriangulaatiosta. Triangulaatio sijaan monet tutkijat käyttävät nykyään muitakin termejä kuvaamaan eri menetelmien käyttö tutkimuksessa. Janesick (2000) puhuu kiteyttämisestä, jossa tutkimus on kuin kristalliin katsomista -*Mitä näemme kun katsomme kristallipalaa riippuu siitä kuinka me katsomme sitä.* (Hirsjärvi 2005, 217–218.)

Triangulaatiota hyödyntäen löysin aineistosta selkeitä kehittämistoiveita, jotka nousivat sekä työtiimini haastatteluaineistosta sekä yhteistyötahojen aineistosta. Näitä toiveita olivat muun muassa:

- 1) Erityistä kohdennettua Likkalähtöjen markkinointia uusille toimijoille
- 2) Likkalähdöille suunniteltu oma esite
- 3) Lisää Likkalähtöteemoja
- 4) Isommat toimitilat, jolloin myös isompia ryhmä voisi osallistua Likkalähtöön
- 5) Toiminnallisuus Likkalähdöissä tulee ehdottomasti säilyttää

Syksyllä 2010 tuli eteen tilanne, että Tyttöjen Talo muuttaa isompiin toimitiloihin nykyisten tilojen ahtauden vuoksi. Uusiin toimitiloihin muuton myötä joudumme uusimaan myös Talon esitteet, jolloin tulee ajankohtaiseksi myös pohtia olisiko tarpeellista suunnitella erillinen esite myös uudistetuille Likkalähtö-teemoille. Kehittämisideoina tulevaisuudessa aineistosta löytyi myös uusien Likkalähtö-teemojen aiheita, näitä olivat: 1) Kiire, stressi ja paineet, 2) Elämänhallinta, 3) Oman elämän arvottaminen, 4) Mielenterveys/masennus, 5) Itsetuntemus ja 6) Unelmat ja omat voimavarat. Likkalähtöjen teemat ovat suunniteltu tähänkin saakka asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta, joten en näkisi yhtään mahdottomana, etteikö joku näistä ehdotuksista joskus päätyisi Likkalähdön teemaksi.

6.3 Toimintatutkimuksellisen kehittämisprosessin luotettavuus

Perinteisessä sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa on käytetty validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Tutkimuksen luotettavuutta tässä toimintatutkimuksessa lisää edellä kuvattu triangulaatio. Aineistona olivat kaksi erillistä työyhteisölle sähköpostitettua haastattelulomaketta, joiden vastaukset toimivat kehittämispalavereiden keskustelua ohjaavana runkona, kahdeksalle yhteistyökumppanille sähköpostitetut haastattelulomakkeet sekä vuosille 2008–2010 rajatut Likkalähtö-palautteet. (Huttunen, Kakkori ja Heikkinen 1999, 113.)

Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden käyttäminen toimintatutkimuksen yhteydessä on Huttusen ym. (1999,113.) mukaan vaikeaa useastakin eri syystä. Etenkin reliabiliteetin käyttö on hankalaa. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka samana tutkimustulos pysyy, jos tutkimus toistetaan. Reliabiliteettiin liittyy myös se, löytyykö kenties jokin tulokseen vaikuttanut tekijä, väliin tuleva muuttuja, joka vaikuttaa tutkimuksen uusiin tuloksiin. Toimintatutkimus on itsessään väliin tuleva muuttuja, jota käytetään tarkoituksellisesti aikaansaamaan joku muutos vallitsevaan toimintaan tai tilanteeseen.

Tässä tutkimuksessa reliabiliteetin käsite on ongelmallinen, sillä prosessi on ajallisesti kestänyt karkeasti arvioituna puolitoista vuotta. Oma roolini tutkijana ja yhtenä työyhteisön jäsenenä on myös voinut vaikuttaa siihen, että minun on ollut haasteellista objektiivisesti kirjoittaa kaikkia palaverimuistiinpanoja. Jos tutkimuksen reliabiliteettiä testattaisiin, ja tutkijana toimisi joku työyhteisön ulkopuolinen henkilö, hänen pohdintansa kautta tulokset voisivat olla erilaisia. Tutkimuksen aineistona käytetyt kehittämispalaverimuistiinpanot, olisivat todennäköisesti erilaisia ja niiden pohjalta tuskin syntyisi samoja johtopäätöksiä. Olen siis tietoinen, että oma asemani tässä tutkimuksessa on voinut vaikuttaa tutkimuksen reliabiliteettiin.

Tutkimuksen validiteetti eli menetelmän kyky mitata juuri sitä, mitä oli tarkoitus mitata tai selvittää on mielestäni pätevä. Hirsjärvi ym. (2005) nostaa esille näkökulman, jossa vastaajat ovat saattaneet käsittää kysymykset toisin kuin tutkija on ajatellut. Tutkimuksen validiteettia olisi mahdollisesti voinut parantaa haastattelulomakkeen esitestaus. Minulla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta tähän aikaresurssien puutteessa. Kaikki haastattelulomakkeiden kirjalliset vastaukset olivat sen mukaisia, että vastaajat olivat ymmärtäneet kysymyksien sisällön.

Kari Kiviniemen (1999, 63–68.) näkemys yhteisöllisyydestä yhtenä toimintatutkimukseen kiinteästi liitettävä ilmiönä sai minut miettimään, missä määrin olen tutkija ja missä määrin toimija? Vaikka toimintatutkimus mahdollistaa juuri sen, että ulkopuolista tutkijaa ei tarvita, se asettaa myös kyseenalaiseksi tutkimuksen luotettavuuden, koska kyseessä on yhden toimijan subjektiivinen näkemys tutkimuksen kohteesta. Toimintatutkimuksen perusluonteeseen kuuluu yhteisöl-

lisyys ja kaikkien osallisten yhteinen ja tasavertainen osallistuminen kehittämiss-hankkeen toteuttamiseen.

Tutkimuksen luotettavuutta parantaa se, että olen pyrkinyt kirjoittamaan auki ajattelu- ja reflektioprosessiani, jotta lukijalle välittyisi realistinen käsitys tutkimusprosessin etenemisestä ja tehdyistä johtopäätöksistä. Hirsjärvi korostaa myös tämän aukikirjoittamisen merkitystä. (Hirsjärvi 2005, 216–217.)

6.4 Arvio omasta työskentelyprosessista

Opinnäytetyöni prosessi oli hyvin monivaiheinen ja siinä vaihtelivat aktiiviset ja passiiviset kaudet. Tutkimuksen aiheen valinta oli minulle alusta saakka selvää, mutta tutkimuskysymysten muotoutuminen oli minulle haasteellista. Minua kiinnosti Likkalähtöjen kehittämisessä moni asia, enkä oikein tiennyt mihin suuntaan lähtisin kehittämisprosessia viemään. En myöskään alussa hahmottanut kovin hyvin sitä, mitä minun pitäisi tähän lopulliseen tutkimusraporttiin kirjoittaa. Tutkimussuunnitelman yksityiskohtaisten vaiheiden määrittäminen oli myös vaikeaa. En osannut esimerkiksi kirjata etukäteen kaikkia kehittämispalavereita, jotka muodostuivat tämän kehittämisprosessin kannalta olennaisiksi.

Omaa keskittymistäni opinnäytetyön eteenpäin viemiseksi vaikeutti myös se, että omat voimavarani olivat prosessin kriittisessä käynnistämisvaiheessa todella vähissä. Panostin alussa teoreettisen viitekehyksen ja aineiston hankintaan. Syksyllä 2010 kehittämisprosessi käynnistyi aivan uudella vauhdilla. Elokuussa 2010 aloitin kirjallisen tutkimusprosessin kirjoittamisen käytännössä alusta, sillä aikaisemmin keväällä kirjoittamani työversiot olivat sekavia. Niistä näkyi, etten ollut pystynyt keskittymään prosessiin haluamallani tavalla.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen työskennellyt täyspäiväisesti Tampereen Tyttöjen Talolla. Iltapainotteinen työ vaikeutti kirjoittamisen etenemistä, sillä pitkien iltavuorojen jälkeen en jaksanut istua koneelle. Minulle tuli kuitenkin lopulta kiire, kun alkusyksystä ymmärsin missä vaiheessa valmis työ tulisi luovuttaa. Omaan arkeeni työelämälähtöisen opinnäytetyön teko ja kirjoittaminen on vai-

kuttanut siten, että koen olleeni töissä ympärivuorokauden viimeisten kuukausien ajan. Pohdin olisiko minun ollut helpompi tehdä opinnäytetyö selkeästi oman työni ulkopuolelta. Oman työn kehittäminen on minulle kuitenkin tärkeää ja tämän prosessin kautta olen huomannut, että olen jossain kohdissa turhan kriittinen omaa työtäni kohtaan.

Tämän kehittämisprosessin kautta olen kuitenkin saanut hyvää kokemusta toimintatutkimuksen toteuttamisesta ja koin sen mielekkääksi tavaksi kehittää omaa työtäni. Koska tutkimuksen teko on minulle vierasta, huomasin miten tärkeässä roolissa tarkka tutkimussuunnitelma on. Tämän tiedostaminen jo alkuun olisi varmasti myös osaltaan tukenut minua tutkimuksen eteenpäin viemisessä.

7 POHDINTA

Pienessä työyhteisössä osallistuminen ja käytännön resurssien suuntaaminen kehittämistoimintaan on joskus mahdotonta. Tutustuessani toimintatutkimuksen kirjallisuuteen epäröin, onko toimintatutkimus sittenkään oikea lähestymistapa tähän tutkimukseen. Työyhteisömme on pieni kolmen hengen tiimi ja kiire on läsnä lähes aina. Omaa jaksamistani ja panostustani työskentelyyn kriittisessä käynnistysvaiheessa hankaloitti omassa elämässäni tapahtuneet asiat.

Kehittämisosprosessin kulkua oli haasteellista seurata, arvioida, analysoida ja raportoida siten, että sen keskeiset muuttujat ja elementit tulivat myös ulkopuolisille havaittaviksi. Hitaasti etenevän prosessin vaikutuksia oli vaikea mitata ja jäljitellä. Aineiston analyysin ja raportin kirjoittamisen aikana ymmärsin miten merkittävä vaikutus prosessin keskeytymisellä oli koko kehittämisosprosessille. Olisi ollut toivottavaa, että prosessin eri vaiheiden välillä ei olisi ollut niin suuria välejä.

Tämän työn avulla pystyin saavuttamaan uudenlaisen tason oman työni tutkijana ja kehittäjänä. Saavutin omalla kohdallani tärkeimmän tavoitteen: oman työn uudenlaisen haltuunoton ja sen näkyväksi tekemisen. Likkalähtöjen sisällöllisen kehittämisen ja uudistamisen tekee mielestäni haasteelliseksi se, että jokaisella työntekijällä on omanlaisensa tapa esitellä ja toteuttaa toiminnallisia teemoja. Likkalähtöihin kohdentuvan toimintatutkimuksen avulla työtiimimme mielikuvat toimintamuodosta yhtenäistyivät. Koska yleensä vain yksi työntekijä ottaa vastuulleen Likkalähdön suunnittelun ja toteutuksen, emme ole jakaneet kokemuksia koska niille ei ole ollut areenaa. On täysin ymmärrettävää, että mielikuvat myös Likkalähtöjen sisällöistä ovat erilaisia. Tämä toimintatutkimuksellinen kehittämisosprosessi osallisti kaikki työtiimin jäsenet yhteiseen työskentelyyn.

Työtiimimme kuvaili kehittämisosprosessin alussa Likkalähtöjä ensisijaisesti talon toiminnan markkinoinnin muotona. Lähtökohtaisesti Likkalähdöt suunniteltiin yhdeksi asiakasväyläksi, mutta käytäntö ja tämä toimintatutkimus osoitti, että tämä ei toteudu. Kehittämisosprosessin loppupuolella selvisi, että meidän pitäisi muuttaa käsitystämme Likkalähtö-toimintamuodon tarkoituksesta asiakkaiden

ohjautumisväylänä. Likkälähdöillä on nykyään erilainen tarkoitus sukupuolisen-sitiivisen sosiaalisen nuorisotyön muotona. Ne mahdollistavat sukupuolisen-sitiivisen viitekehyksen teemojen mukaisen ryhmien osallistumisen, ilman sitoutumista, Talon toimintaan.

Likkälähdöt ovat nykyään mielestäni selkeästi esimerkiksi seksuaalikasvatuksen ja -valistuksen toteutumismuoto Tyttöjen Talolla. Yksi suosituimmista teemoista on viime vuosina ollut seksuaalinen väkivalta. Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneiden tyttöjen kohdalla tyttöjä syyllistävä kulttuuri on syvällä, ja sen vaikutukset ovat valtavat ja tuhoisat tyttöjen sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin kannalta. Median keskeinen rooli idealisoituine ja yliseksualisoituine naiskuviineen ja konemaisine mieskuvineen on jo pitkään kaivannut rinnalleen niin media- kuin seksuaalikasvatusta, jossa stereotypiat tunnistetaan ja keskustelua käydään niiden yli. Tähän tarpeeseen voimme Likkälähtöjen teemoissa ja niiden toteutuksessa vastata.

Tämän kehittämisprosessin aikana keskustelimme paljon Talolla työskentelyn vaatimuksista ja työntekijöiden työnkuvista, vaikka ne eivät tämän kehittämis-työn kohteena varsinaisesti olleetkaan. Työntekijälle on haastavampaa kerta-luontoisen Likkälähtöryhmän ohjaaminen, kuin pidempikestoisen ryhmän ohjaaminen. Kertaluontoisessa ryhmätapaamisessa ohjaajan on vaikeampi luoda turvallista ja luottamuksellista ilmapiiriä ryhmän keskuuteen niin, että syntyy avoin ja keskusteleva ilmapiiri. Likkälähdöissä, joissa käsitellään joskus henkilökohtaisestikin koskettavia asioita, työntekijän tehtävä on nostaa keskustelu yleisemmälle tasolle pois henkilökohtaisesti tunneherkistä asioista ja tarkastella ilmiöitä laajemmin tyttönä kasvamisen näkökulmasta.

Yksinkertaistaen tämä toimintatutkimuksellinen kehittämisprosessi on näkemykseni mukaan kiertänyt yhden syklin, jonka aikana on syntynyt omia erillisiä kehittämisen sivusyklejä. Työyhteisön sitoutumisen, nykytilan arvioinnin, toiminnan uudelleen suuntaamisen ja arvioinnin kautta olemme pisteessä, jossa Likkälähtöjen tulevaisuus avautuu täynnä mahdollisuuksia. Olemme ottaneet vasta ensimmäisen askeleen tämän toimintamuodon kehittämisessä. Tammikuussa 2011 uusiin toimitiloihin muuton jälkeen, voimme arvioida reilun vuoden mittai-

sen kehittämisprosessin tuloksia. Nähtäväksi meille jää, muuttuvatko Likkalähdöt vähitellen myös sisällöllisesti. Itse haluan ajatella, että varsinainen Likkalähtö-toimintamuodon sisältöjen kehittäminen käynnistyy tämän kehittämisprosessin jälkeen.

Tästä arvioinnin ja dialogin kautta edenneestä toimintatutkimuksellista kehittämisprosessista työtiimimme on saanut käsitystä, siitä miten paljon työnkehittäminen vaatii aikaa, panostusta ja yhteistä ymmärrystä. Yhteisen ajan löytäminen on ehkä jatkossakin suurin yhteisöllistä kehittämistä estävä asia. Tämän tutkimuksen aikana me otimme aikaa ja löysimme yhteisen ymmärryksen dialogin kautta.

LÄHTEET

- Airaksinen Kirsi (toim.) 1998. Innostu! Innosta! Eväitä osallistavaan yhteistyöhön. Kepan Raporttisarja 25. Tulostettu versio verkkojulkaisusta 20.10.2010
- Anttila Pirkko 2007. Realistinen arviointi ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: AKATIIMI Oy
- Borgman Merja & Packalén Esa 2002. Parhaat käytännöt työyhteisön kehittämiseen PRO. Helsinki: Tammi.
- Eischer Heli & Tuppurainen Jonna 2009. Tyttöjen Talo on kuin avoin koti. Helsinki: Setlementtinuorten liitto ry. Setlementtijulkaisuja 22.
- Enoranta Teija 2007. Aktivoivat menetelmät voimautumisen avuksi. Teoksessa: Enoranta T. (toim.) Elämänhallinnasta empowermentiin -tue turvapaikanhakijan toimintaa. Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL.
- Eskola Jari & Suoranta Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Vastapaino
- Heikkinen Hannu L. T. & Jyrkämä Jyrki 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen Hannu L. T., Huttunen Rauno, Moilanen Pentti (toim.) Siinä tutkija missä tekijä – toimintatutkimuksen perusteita ja näkökulmia. Juva: Atena kustannus. 25–56
- Heikkinen Hannu L. T. 2006. Tutkiva ote toimintaan. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Heikkinen Hannu L. T., Esa Rovio, Leena Syrjälä (toim.) Vantaa: Dark Oy. 15–38

- Huttunen Rauno, Kakkori Leena & Heikkinen Hannu L.T. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa Heikkinen Hannu L. T., Huttunen Rauno, Moilanen Pentti (toim.) Siinä tutkija missä tekijä – toimintatutkimuksen perusteita ja näkökulmia. Juva: Atena kustannus. 111–134
- Karman Taina 2009. Sukupuolisensitiivistä työtä oppimaan -Kokemuksia Tampereen Tyttöjen Talon sukupuolisensitiivisestä työstä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyönkoulutusohjelma. Opinnäytetyö
- Kiviniemi Kari 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä projektina. Teoksessa Heikkinen Hannu L. T., Huttunen Rauno, Moilanen Pentti (toim.) Siinä tutkija missä tekijä – toimintatutkimuksen perusteita ja näkökulmia. Juva: Atena kustannus. 63–81
- Linnosuo Outi 2003. Sosiaalinen ja toiminnallisterapeuttinen työ nuorten kanssa. Turku: Ammattikorkeakoulu.
- Metsämuuronen Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Vaajakoski: Gummeruksen Kirjapaino Oy. 3. uudistettu painos
- Mäkisalo Merja 2004. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.
- Näre Sari 2002. Intimisoituvan kulttuurin muistijälkiä tytöissä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia(toim.) Tulkintoja tytöistä. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 251–268
- Punnonen Varpu 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala Tommi ja Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto Julkaisuja 76. 521–541

- Saarela-Kinnunen Maria & Eskola Jari 2010. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. Aaltonen Juhani & Valli Raine. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: WS 189–214
- Seppänen-Järvelä Riitta 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opaskäytäntöihin. Finsoc Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki: STAKES
- Setlementtinuorten liitto ry i.a. Toiminta/Kehittämishankkeet/Tyttöjen Taloverkoston[®] kehittämissuoritus. Viitattu 9.10.2010
<http://www.setlementtinuoret.fi/index.phtml?s=112>
- Suojanen Ulla 1992. Toimintatutkimus koulutuksen ja ammatillisen kehittymisen välineenä. Loimaa: Oy Finn Lectura Ab.
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valli Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. Aaltonen Juhani ja Valli Raine. 3. uudistettu ja täydennetty painos. ,103–127
- Vesikansa Sari 1988. Toimintaan nuorten kanssa 1. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus
- Väisänen Leena; Niemelä Mika ja Suua Pirkko 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.

JULKAISEMATATOMAT LÄHTEET

Karman Taina 2008. Tampereen Tyttöjen Talon mallinnus (Julkaisematon)

Karman Taina 2009. Tampereen Tyttöjen Talo®-projektin loppuraportti 2004-2008

Kolkka Marjo 2010. Tutkimusmenetelmäluento. Yliopettaja, Diakonia-ammattikorkeakoulu Etelä, Järvenpään toimipiste 22.9.2010.

Oinas Elina 2004. Luento. Sukupuolisensitiivisyys seminaari. Paikka: Vanha kirjastotalo, Keskustori, Tampere. Aika: keskiviikko 24.11.2004.

Pahkala Marjo 2007. Toiminnalliset seksuaaliterapeuttiset menetelmät Tampereen Tyttöjen Talolla® - Pop In seksuaalineuvonnasta terapiaan ja Ihanaiseksi ryhmään. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu Seksologian ammatilliset erikoistumisopinnot 30 op Kehittämistyö

LIITTEET

Liite 1:Työyhteisölle sähköpostitettu haastattelulomake

Vastaa kirjallisesti seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisen mielikuvan tällä hetkellä luot päässäsi Likkalähdöistä?
2. Mikä on Likkalähtöjen tarkoitus? Onko tarkoitus mielestäsi muuttunut vuosien varrella? Jos niin miten?
3. Mikä on Likkalähtöjen kohderyhmä mielestäsi?
4. Tavoittaako Likkalähdöt mielestäsi kohderyhmänsä?
5. Kuinka voisimme entistä paremmin tavoittaa kohderyhmän?
6. Mikä nykyisessä toimintamuodossa toimii ja mikä ei? Miksi?
7. Miten Likkalähtöjä pitäisi mielestäsi kehittää? Asiakaspalautteiden näkökulmasta?
8. Mitkä Likkalähtöjen tämänhetkiset teemoista näet ajankohtaisiksi ja tärkeiksi?
9. Mitä teemoja mielestäsi Likkalähtöihin pitäisi lisätä ja miksi?
10.Miten työyhteisössämme tehdään tai voitaisiin tehdä hiljaista tietoa näkyväksi ja kuuluvaksi?
11.Miten sinä voit osallistua omasta mielestäsi yhteisen kehittämistyön etenemiseen?

LIITE 2: Sähköpostitettu haastattelulomake yhteistyökumppaneille

Tampereen Tyttöjen Talon Likkalähtö toimintamuodon kehittämistyö

Hyvä yhteistyökumppani!

Olen suorittamassa työni ohella muunto-opiskelijana Sosionomi AMK opintoja Järvenpään DIAK:issa. Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen toimintatutkimus ja keskittyy Tampereen Tyttöjen Talon Likkalähtöjen uudistamiseen ja kehittämiseen. Tämän puolistrukturoitu lomakekyselyn tarkoitus on kartoittaa Tampereen Tyttöjen Talon yhteistyökumppaneiden kokemusta ja tarpeita liittyen Likkalähtöihin.

Likkalähdöt ovat olleet vuodesta 2005 yksi Tampereen Tyttöjen Talon toimintamuodoista. Ne suunniteltiin projektin kehittämisvaiheessa yhdeksi yhteydenottoväyläksi ja asiakkaiden ohjautumisreitiksi Tampereen Tyttöjen Talon toimintaan. Pirkanmaalaisilla tyttö-, rippikoulu-, ja kouluryhmillä on mahdollisuus varata oma Likkalähtönsä. Likkalähtöä voi kuvata tutustumiskäynniksi Tampereen Tyttöjen Taloon, mutta se sisältää myös toisen ulottuvuuden; likkalähdöissä pirkanmaalaisille tyttöryhmille tehdään tutuksi talon toimintaa, jonka lisäksi ryhmällä on mahdollisuus valita yksi teema, jota käsitellään toiminnallisesti. Alun perin Likkalähtöjen teemoja olivat: Tytöt ja media, Syöminen ja syömättömyys, Seksuaalisuus ja Naiseksi kasvaminen myöhemmin yhdeksi teemaksi lisättiin Seksuaalinen väkivalta.

Tällä lomakekyselyllä on oma merkittävä roolinsa työmuodon kehittämisessä. Toimintatutkimuksen periaatteiden mukaan myös työn kohde on hyvä ottaa mukaan arviointiin ja nyt pyytäisinkin sinua/teitä arvioimaan ja kommentoimaan omasta näkökulmastanne seuraavia kysymyksiä. Vastauksia tulen analysoidaan ja käyttämään opinnäytetyössäni.

Toivoisin että palauttaisit kyselyn sähköisesti minulle maaliskuun 2010 loppuun mennessä. Kiitos ☐

Yhteistyöterveisin ja vastauksia odotellen

Marjo Pahkala

Tyttötyönohjaaja/ seksuaalineuvonta ja -kasvatus

Tampereen Tyttöjen Talo

050-3846490

1.	Mistä sait tiedon Likkalähdöistä ja onko saamasi tieto Likkalähdöistä ollut mielestäsi riittävää?
2.	Mikä nykyisissä Likkalähdöissä on ollut hyvää?
3.	Mihin nykyisissä Likkalähdöissä et ole ollut tyytyväinen?
4.	Mikä olisi mielestäsi sopiva ajallinen kesto Likkalähdölle?
5.	Kuinka monta tyttöryhmää olet tuonut Likkalähtöön?
6.	Minkä teeman/ teemoja olet valinnut tyttöryhmällesi? Miksi olet valinnut ko. teeman?
7.	Minkä takia olet tuonut ryhmiä Likkalähtöön?
8.	Oletko saavuttanut jonkin oman tavoitteesi tuodessasi tyttöryhmän Likkalähtöön, jos kyllä niin minkä?
9.	Miten Likkalähtöjä pitäisi mielestäsi kehittää?
10.	Mitä teemoja mielestäsi Likkalähtöihin pitäisi lisätä ja miksi?
11.	Vapaa sana. Onko mielessäsi vielä jotain muuta tärkeää ?

LIITE 3: Likkalähtö-palautelomake

Likkalähtö____.____2010 aihe:

Aihe oli mielestäni (ympyröi sopiva vaihtoehto)

Tylsä 1 2 3 4 5 6 Mielenkiintoinen

Miksi

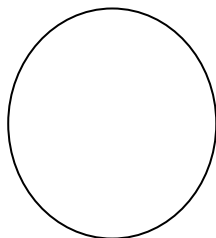
Olisin toivonut että olisimme puhuneet /käsitelleet lisäksi

En olisi halunnut

Tyttöjen Talon toiminnassa minua kiinnostaa / voisin/ haluaisin osallistua

Yleisarvosana (4–10)

Piirrä tytölle sellainen ilme, joka kertoo mitä mieltä olit likkalähdöstä kokonaisuutena

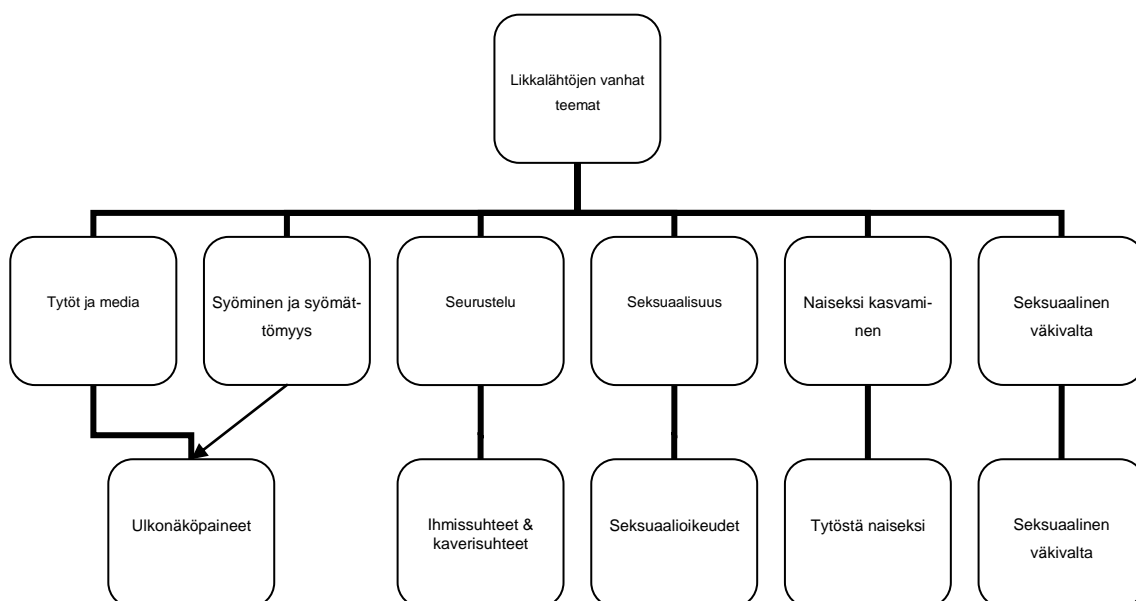
LIITE 4: Sähköpostitettu haastattelulomake työtiimille aikaisemman haastattelun vastausten ja prosessista nousseiden ajatusten pohjalta

1. Työntekijöillä on varsin erilainen kosketuspinta Likkalähtöihin? Miten käsitystä voitaisiin samankaltaistaa?
2. Likkalähtöjen ohjaaminen ei ole kaikille tuttua ja se koetaan haastavaksi. Miten tehdään yhtä tutuksi ja luontevaksi kaikille?
3. Käsitys Likkalähtöjen sisällöstä ja toteutuksesta on erilainen; toiminnan ja teemojen käsittelyn roolit epäselvää.
4. Miten saisimme selkeän ja yhtenäisen käsityksen ja kuvan miten talon toimintaa esitellään ja paljonko aikaa kuluu tähän osioon kaikille työtiimin jäsenille samanlaiseksi?
5. Kenen työhön likkalähtöjen ohjaus kuuluu? Onko kaikilla työntekijöillä samanlainen vastuu tämän toimintamuodon toteuttamisesta?
6. Mistä johtuu että työtiimissä on syntynyt ajatus teemojen käsittelyn keveyden häviämisestä?
7. Likkalähtöjen merkityksen ja arvon katoaminen suhteessa talon muuhun toimintaan mietityttää. Mikä on keskiössä tässä työssä?
8. Jos Likkalähtöjen lähdetään markkinoimaan miten ohjaus ja suunnittelu-vastuuta jaetaan vai onko likkalähdöt erityisesti jonkun työtiimin jäsenen työtehtäviä?
9. Esitteissä Likkalähdöt ovat edelleen mukana, mutta ovatko esitteet muuten ajan tasalla? Vrt. esim. Helsingin tyttöjen Talon syystartti, tunnepolku, jne. tapahtumien omat esitteet.
10. Pitäisikö Likkalähtöjä alkaa rytmittämään jollain muulla tavoin kuin nykyään. Eli että niitä ei voisi tilata milloin tahansa, vaan että niitä olisi esim. kk tietty määrä tiettynä päivänä joita voisi tilata?
11. Olemmeko aktiivisesti markkinoineet Likkalähtöjä niille meidän haluamillemme kohderyhmille?
12. Pitäisikö Likkalähtöjen markkinointia suunnitella myös niin että yhteistyökumppanit jotka niitä varaavat valmistelisivat ryhmäänsä jo etukäteen ja

ottaisivat ryhmään mukaan vain potentiaalisia asiakkaita?
13. Miksi Likkalähdöt eivät tavoita kohderyhmäänsä?
14. Mikä on tänä päivänä Likkalähtöjen kohderyhmä? Ovatko kohderyhmää vain sellaiset potentiaaliset asiakkaat jotka tulisivat Likkalähtöihin osallistumisen jälkeen talon toimintaan mukaan?
15. Kenelle meidän pitäisi markkinoida Likkalähtöjä?
16. Onko tiedottaminen kenen vastuulla? Mitä kautta se voisi tapahtua?
17. Miten jaamme tätä vastuuta esimerkiksi Likkalähtöjen uudesta markkinoinnista ja toteutuksesta?
18. Tarkoittaako Likkalähtöjen selvempi paketointi sitä että kirjoitetaan auki myös Tyttöjen Talon esittely osio? Mikä voisi olla sellainen areena missä kävisimme yhdessä läpi Likkalähtöjen sisältöä ja harjoitteita? Riittääkö siihen aika?
19. Miten saisimme Likkalähdöissä käyvät tytöt talolle asiakkaiksi?
20. Jälleen palaamme kysymykseen resursseista; pystyykö yksi työntekijä hoitamaan kaikki talolle tulevat Likkalähdöt?
21. Miten haluaisit että Likkalähtöjen palautetta hyödynnettäisiin? Olisiko tarpeen esim. esitellä Likkalähtö runko ja siitä saatu palaute? Missä foorumissa?
22. Ketä Likkalähdöt tällä hetkellä palvelee? Suostummeko enää ottamaan vastaan koululaisryhmiä?
23. Miten haluaisit että Likkalähdöistä kerättyä palautetta hyödynnettäisiin? Missä yhteydessä?
24. Jaetaanko Likkalähtöjen vetovastuu esimerkiksi teemojen perusteella työntekijöille näiden erityisosaamis- /työnkohdentamisalueen perusteella?
25. Montako Likkalähtöä yhden työntekijän on realistista ottaa viikossa hoidtaakseen? Entä jos on kyseessä erityisryhmä joka toivoo erityisteeman käsittelyä. Esimerkkinä vaikka monikulttuurisuuteen liittyvä ryhmä, jossa halutaan käsitellä sopeutumista kulttuuriin, onko hyvä jos tämän erityisosaamisalueen työntekijä vastaa tästä Likkalähdön ohjaamisesta?

26. Missä yhteydessä voisimme käydä läpi jo olemassa olevia Likkälähtö pohjia ja miettiä yhdessä miten harjoituksia voisi kehittää ja kenties myös muuttaa?

Miten Likkälähtöjen teemoja voisi muuttaa? Aiheet ovat nousseet arjesta. Niille on ollut selkeä tarve? Olisiko esimerkiksi seuraava muutos teemojen nimiin hyvä?

Uusina teemoina:

Itsetunto

Vieraassa kulttuurissa (maahanmuuttaja tytöille suunnattu)